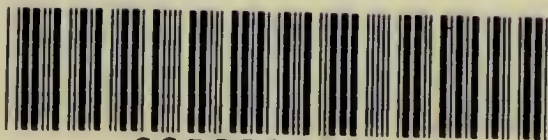


Edgar F. Bryant



22500823749

Med

K10191

Ugarbjerg

Sätneberg

OM

SENASTE FÖRSÖKET

ATT

VANSTÄLLA ORTOPEDIEN

OCH

HOS ALLMÄNHETEN INPLANTA FÖRDOMAR

MOT

GYMNASTISKT-ORTOPEDISKA INSTITUTET.

STOCKHOLM.

Tryckt å Aftonbladets tryckeri. 1858

27171

32873440

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY	
Coll.	welM0mec
Call	
No.	07

I Novemberhäftet af tidskriften Ställningar och Förhållanden förekom en emot härvarande Gymnastiskt-Ortopediska Institut och dess föreståndare, doktor Säterberg, riktad smädeskrift benämnd: "Varningsord till föräldrar och målsmän, framställda med anledning af den vid nu pågående riksdag väckta motionen om statsanslag för Ortopediska Institutet." Skriftens låga syfte röjdes på hvarje sida, och redaktören gaf detsamma öppet tillkänna i dessa slutord: "Om också de upplysningar, som innefattas i ofvanstående insända uppsats, denna gången komma *post festum* för att hindra en icke blott ogagnelig, utan tvärtom skadlig statsutgift, så veta emellertid föräldrar och målsmän till med snedhet behäftade personer hvad de hafva att rätta sig efter, och rikets härnäst sammanträdande ständer veta hvar 8250 rdr rmt må kunna ändamålsenligt besparas åt staten."

Emedan insändarens tydliga afsigt var att missleda allmänna omdömet, så väl om den ortopediska kurmetoden i allmänhet som ock särskildt om den helsovård, som vid härvarande Gymnastiskt-Ortopediska Institut utöfvas, kunde icke institutets föreståndare lemna ifrågavarande skrift åt föraktets tystnad, oaktadt dess låga ton och fullkomliga brist på all bevisning. Han besvarade derföre densamma i 3:ne numror af tidn. Aftonbladet (d. 30 Dec. 1857, samt den 5 och 8 Jan. 1858). Detta svar föranlät nu föreståndaren vid Gymnasti-

ska Centralinstitutet, prof. G. Branting att öppet framträda (se Aftonbladet d. 23, 29 och 30 Jan.). Den hetta, med hvilken prof. B. i dessa sina artiklar bemötte d:r Sätherbergs svar, röjde att han blifvit träffad af sanningen, och förde honom in på ett område inom det polemiska skriftstället, som af humaniteten alltid måste utdömas.

Nämde artiklar, först bemötta med en allvarsam tillrättavisning af Svenska Tidningen (d. 9 Febr.), besvarades af d:r Sätherberg i Aftonbladet den 5 Febr., d. 3 och 17 April samt den 8 och 11 Maj. Detta fullständiga svar borde väl hafva framkallat från prof. Brantings sida ett försök att med något slags bevis rättfärdiga sitt angrepp, om neml. detsamma hade varit grundadt på någon sanning, men hr B. förblef efter detta svar stum, och allmänheten fick blott hålla tillgodo med ett i Aftonbladet (den 15 Maj) ”*på begäran infördt*” anonymt stycke, innehållande— en anekdot om Holberg !! —

Dermed var nu skriftvexlingen afslutad.

På det att handlingarne i denna egendomliga strid må vara tillgängliga i bokhandeln bredvid den tidskrift, hvarifrån stridshandsken först kastades, har man här förenat dem till ett helt. Det torde neml. icke vara ur vägen att för en kommande tid hafva bevarat åt minnet dessa angrepp mot ortopedien, hvilka bära ett så öppet vittnesbörd om huru en vetenskaplig fråga stundom kan få sitta emellan, så snart det gäller enskilda intressen.

**D:r Säterbergs svar i Aftonbladet
på den i tidskriften Ställningar och
Förhållanden insända artikeln mot
Gymnastiskt-Ortopediska Institutet.**

Emedan det icke är så ovanligt att se nyttiga stiftelser under deras utveckling blifva kära föremål för afundens och illviljans gift, så förvånar det mig icke heller att gymnastiskt-ortopediska institutet, sedan detsamma nu genom förökadt statsanslag fått röna ett ytterligare bevis på uppmuntran från det allmänna, å nyo angripes af sina gamla vederdelomän. Besynnerligt är det dock, att desse män icke veta taga bättre vara på sitt goda namn och rykte, utan låta sig af lidelsen till den grad hänföras, att de icke ens sky att för sitt ändamål begagna sjelfva *lögnen* — ett vapen, som åtminstone hvarje ärlig man alltid förkastar; och ännu mer besynnerligt är det, att de icke tagit varningar af sina föregående misslyckade försök att publicera osanning om nämde institut. Ehuru obehagligt det är att inlåta sig i strid med kämpar af så oridderligt sinnelag, kan jag dock icke nu undvika att göra det, af skäl, som strax skola läggas i dagen.

I Novemberhäftet af tidskriften *Ställningar och Förhållanden* har en insändare öfverhopat

ortopediska institutet och undertecknad med 25 sidor fulla af de gemenaste beskyllningar, åsyftande, såsom hvar och en lätteligen kan finna, att uppskrämma allmänheten för den ortopediska kurmetoden och beröfva institutet det förtroende, hvarmed det hittills hedrats. Hvad angreppet emot min egen person beträffar, så ärnar jag helt och hållet lemna det obesvaradt; ty hvarföre skulle jag för mina käcka motkämpar vilja störa ett tidsfördrif, åt hvilket de synas öfverlemna sig så helt och hållet *con amore*? Men man har angripit en stiftelse, som uppbär understöd af staten, och man har påstått, att ortopedien är en förfelad kurmetod, samt anfört patienter, som dels genom ortopedisk behandling skola hafva satt lifvet till, dels blifvit af den ortopediska kuren till helsotillståndet i hög grad försämrade. Hvar och en inser väl, att jag, hvad *detta* angrepp beträffar, icke kan undgå att svara, ehuru öfvertygad jag än är att en stor del af allmänheten redan på sjelfva arten af angreppet igenkänner hvars andas barn det är. Afunden öfver ortopediska institutets framgångar lyser för mycket starkt igenom, att man icke genast skulle märka den. Sedan man uti den ifrågavarande smädeskriften i en lång tirad af falska påståenden utgjutit sin galla emot ortopedien i allmänhet (påståenden, dem jag längre fram skall vederlägga) och med detsamma gifvit prof på en alldeles oförlätlig okunnighet om den sak

man går att fördöma, anför man, till ytterligare bekräftelse på sanningen af sina yttranden, åtskilliga exempel, om hvilka man låter förstå att de äro liksom tagna ur högen; och förklarar man sig beredd att med autentiskt dokument och fullt utsatta namn styrka de anförda fakta, så framt tillförlitligheten af dem sättes i fråga. Detta sista lofvar mycket, och man har nog gjort sig säker om att dermed fånga mången klentrogen. Ty *autentika dokumenter* och *utsatta namn* — det talar dock något. Hvem kan tvifla på sanningen, när sådana garantier erbjudas? Och, när de så *öppet* erbjudas, hvem kan ens sätta i fråga att de icke skulle existera? Jag är säker om att icke få personer af dem som lästskriften, så fullkomligt trott på sanningen af ifrågavarande dokument tillvaro och »styrka», att det visst icke fallit dem in att hos redaktionen af tidskriften begära närmare upplysning om saken. Och att den oskuldsfulle insändaren äfven har haft samma säkerhet, *samt bygt på den* — derom är jag ännu mer öfvertygad. Hvilken njutningsrik, hvilken hög känsla, ädle insändare, att kunna på förhand veta sig blifva af människorna trodd på sin heder, då man uppträder för att hembära åt den lidande menskligheten ett så vackert offer! En vet jag dock, som var ohöflig nog att tvifla, och det var undertecknad. Förlåt mig det, du älsklige sanningskämpe! — Men nu till de omnämnda fakta. Man har uppgifvit 3:ne pa-

tienter, för hvilka det tillkommer mig att svara: 1:o en mll E. Z., hvilkens sjukhistoria, kryddad af en mängd hemska uttryck, upptager mer än en sida, och hvilken patient af ortopedien skall hafva erhållit »en vidt tärande lungsot» och derefter döden; 2:o en fröken A. L., om hvilken man anför följande: »använde någon tid ortopedisk spännsäng mot snedhet, blef under kurens fortgång mer och mer till helsan lidande, utan att derföre någon förändring i hennes snedhet föregick. Efter att hennes krafter mer och mer sjönko och hon sålunda nödgades upphöra med spännsängen, slutade hon sin lefnad en kort tid derefter»; samt 3:o en mll E. N. från Gefle, om hvilken yttras följande: »Till helsan fullkomligt frisk, begagnade för fem år sedan, mot en obetydlig snedhet, ett års spännsäng vid ortop. institutet, erfor straxt efter spännlifvets (?) och sträck-sängens (?) användande en förminskad lifskraft och aftynande. Ända till sträckapparatusens (?) begagnande hade hon likväl njutit af en stadigvarande helsa. Hon befinner sig nu i ett så försvagadt tillstånd, att hon ej förmår hålla sig upprätt och är betagen all arbetskraft.»

Jag har besökt utgifvaren af broschyren och af honom fått de ifrågavarande patienternas namn fullständigt uppgifna. Se här mitt svar: de tvenne förstnämnda patienterna, som af ortopedien skola hafva tillsatt lifvet *hafva vid mitt institut aldrig funnits.* Likväl

är uppgiften om dem gjord på ett sätt, som nödvändigt måste komma läsaren att tro, det de varit mina patienter. Emedan man nemligen anför dem såsom bidrag till »*ortopediens utvecklingshistoria*», och emedan man strax derpå anför en annau patient, som man uttryckligen uppgifver hafva blifvit behandlad »*af ortopediska institutets första handläggare*», så kan väl intet tvifvel hos läsaren uppstå om, att hvad som är anfördt ur vår *ortopedis utvecklingshistoria* rörer mig och ingen annan. Jag hemställer till hvar och en som läst den insända artikeln, om han icke äfven fattat meningen just så, helst man, i fråga om de öfriga citerade patienterna, varit mycket noga med att uppgifva hvar de blifvit behandlade. Insändarens bedrägliga afsigt att ingifva allmänheten tanken, att jag har varit upphof till tvenne människors död, är både öppendaglig och af en så låg natur, att jag skyr att uttrycka det epitet, som den rätteligen förtjenar. Jag är ock förvissad om att redaktörens af tidskriften *Ställningar och förhållanden sanningskärlek* skall hos honom väcka en rättmätig harm öfver de låga afsigter för hvilka insändaren velat begagna hans tidskrift; och han skall utan tvifvel med nöje skynda att afslöja insändarens anonymitet. — Men, torde någon invända, fastän dessa patienter icke blifvit behandlade af institutets nuvarande föreståndare, så är det möjligt att de behandlats af hans företrädare. Jag har

gjort hvad jag kunnat, för att skaffa upplysning härom, och har verkligen lyckats att få en säker uppgift om den ena af patienterna, nemligen fröken A. L. Hennes moder vistas för närvarande i Stockholm, och jag har till henne sjelf vändt mig med min förfrågan. Okunnig om den historia man behagat ihopspinna om hennes dotter, blef hon på det högsta förvånad då jag upplyste henne härom. Hon berättade mig nu, att dottern för en lång tid tillbaka hade vårdats af min företrädare, prof. N. Åkerman, för snedhet i ryggen, och att hon af denna behandling *befunnit sig väl*. Tio år derefter hade hon insjuknat i *gastrisk nervfeber* och af denna sjukdom dött, hvilket äfven närlagda läkarebetyg styrker. Huru rimmar sig nu detta ihop med hvad som är uppgifvet af den sanningsälskande insändaren? Men, torde denne vilja svara, det är just till följd af ortopedien, som hon fick — *gastrisk nervfeber* (ty Gud vet icke allt hvad man lär kunna få genom ortopedien!) Då vill jag blott upplysa att ifrågavarande nervfeberpatient, enligt hennes fru moders uppgift, ett år senare än hon begagnade ortopedisk vård — gymnasticerade *hos hr professor Branting*. Konklusionen kan insänd. sjelf göra, om det roar honom. — Se här en kopia af betyget:

•Undertecknad intygar, på begäran, att fröken E. A. L. *) afled den 22 November 1849 i *nervfeber*.

*) Originalerna till detta och de tvenne längre ned förekommande intygen, finnas i mitt förvar, till-

Af ännu lefvande modren har jag erhållit den upplysning, att fröken L., som var född den 9 September 1825, var frisk under första 9 åren af sin lefnad, men började sedan blifva »sjuklig, svag och sned i ryggraden»; att hon, till följe häraf, var under en längre tid under ortopedisk och gymnastisk behandling af professor Åkerman, samt sedan efter 1 års uppehåll behandlades med gymnastik af professor Branting; men att hon fortfor att vara »svag och lida af bleksot». Stockholm den 28 December 1857.

J. M. Lemchen.

Med. dr, chir. magister.

Hvad mll E. N. från Gefle beträffar, som — enligt insändaren — af ortopedien »erfor en förminskad lifskraft och aftynande», samt för närvarande — också enligt insändarens uppgift — skall »befinna sig i ett så försvagadt tillstånd att hon ej förmår hålla sig upprätt», hvad henne beträffar, så kan jag fägna insändaren med den glada underrättelsen, att hon af den ortopediska kuren mått mycket väl, och kan »hålla sig upprätt» lika bra, om icke bättre än sjelfva insändaren.

Så snart jag af hr Crusenstolpe fick namnet uppgifvet på ifrågavarande patient, förskaffade jag mig genom en af mina bekanta i Gefle upplysning om sakens rätta förhållande. »Patientens far» — så skrifver nu denne i sitt

gängliga att beses, för den som önskar det. Fastän patienternas namn i dessa äro fullkomligt utsatta, har jag dock ansett mig vid publicerandet af betygen endast böra utsätta namnens initialer.

svar till mig — »var alldeles förvånad öfver artikelns innehåll, och har aldrig kunnat ana, att något så lögnaktigt kunnat utgifvas från trycket». Tvenne intyg åtfölja hans skrifvelse, det ena är ifrån patientens far, det andra från familjens läkare. De lyda så här:

A) »På begäran intygas härmedelst att min dotter E., som 1848 och 1849 under circa 8 månader vårdades vid ortopediska institutet i Stockholm, för ryggrads-snedhet, icke allenast icke af behandlingen derstädes hade någon menlig inflytelse, utan ock att hon vunnit det genom densamma afsedda ändamålet, samt hemkom derifrån äfven i öfrigt fullkomligt frisk. hvilket lyckliga förhållande fortfor i flera år. Vål har hennes helsotillstånd på senare tiden icke varit tillfredsställande, men orsakerna dertill är icke jag kompetent att bedöma; dock är det — Gud lof! lika litet »så försvagadt att hon ej förmår hålla sig upprätt», som hon är »betagen all arbetskraft», påståenden, hvilka, i fall de gälla henne, i allo tillhöra dik-tens område. — Gefle den 22 December 1857.

Aug. N—n.»

B) »Undertecknad, som för nära två år sedan efterträdde aflidne professor Norblad, såsom läkare för grosshandlare A. N—s familj, och som under denna tid åtskilliga gånger varit rådfrågad för mamsell E. N—s helsotillstånd, förklarar härmedelst, på begäran, att de sjukdomskrämpor, för hvilka jag vårdat henne, ingalunda kunna anses förorsakade af den ortopediska behandlingen, hvilken hon för circa 9 år sedan varit underkastad.

Detta intygas ej blott på aflagd embetsed, utan ock med denna min edeliga bekräftelse: Så sant mig Gud

hjelpe till lif och själ. — Gefle den 22 December 1857.

F. E. v. Sydow.

Stadschirurg.»

I betraktande af det särdeles varma intresse, hvarmed insändaren omfattar och alltid har omfattat mitt institut, får jag härtill ytterligare bifoga några rader ur den öfver ifrågavarande af *mig* behandlade patient förda sjukjournalen: »Patienten inskrefs den 17 Okt. 1848. — Den $29/_{11}$ 48: Scoliosen (snedheten) synbarligen förbättrad genom spännsäng, spänngördel och gymnastik. Den $12/_{1}$ 49: Scoliosen fullkomligt häfven. Ryggraden alldeles normal. Aflägger spänngördeln och nyttjar allmänt stärkande gymnastik. Den $19/_{6}$: Patienten reser nu hem, fullkomligt frisk och normalt bildad. — *Anm.* år 1852. Patienten har nu, under ett besök i hufvudstaden, visat mig sin rygg, och är den efter *noggrann* undersökning befunnen ännu *fullkomligt* rak, liksom då hon lemnade institutet, samt helsotillståndet förträffligt. —

Af sådan beskaffenhet äro de fakta, med hvilka insändaren vill upplysa allmänheten om ortopediens natur; och blifver deras säkra verkan åtminstone den, att man får en tillräcklig upplysning om insändarens egen natur. Man måste i sanning hafva bra liten aktning för den publik, man på sådant vackert sätt vill *upplysa*; men tillika måste man vara bra beherrskad af sin lidelse, då man sålunda rusar fram, utan att väja för något och utan att

ens veta hvad man gör. Man borde annars åtminstone hafva besinnat, att fastän det för vissa menniskor kan gå lätt att smida ihop dikter, så kan det stundom gå ganska lätt att bli vederlagd; en iakttagelse, som insändaren redan borde hafva haft tillfälle att göra under våren 1849, genom den bekanta skriftvexlingen om »Hedda P.» För dem, som icke hafva i minnet denna tilldragelse, torde här vara ett lämpligt ställe att omnämna densamma, helst den eger ett alldeles frappant *slägstycke* med nu ifrågavarande angrepp mot ortopedien, och är ett viktigt bidrag till ortopediförföljelsens »*utvecklingshistoria.*»

År 1849, i Maj månad, förekom en strid emellan föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet, och undertecknad, i anledning af några mot ortopedien riktade uttryck uti ett tal vid en slutexamen inom nämde institut. Under striden, hvilken å min motståndares sida fördes med någon hetta, framdrog han ett par historier om patienter, som skulle hafva blifvit vid ortopediska institutet behandlade på ett för dessa förderfligt sätt. Nu ville det sig dock icke bättre, än att den ena af nämde patienter den 25 Juli samma år lät i Aftonbladet genom sin målsman förklara att hon af den ortopediska kuren befunnit sig rätt väl samt att heunes snedhet i ryggen blifvit genom kuren »betydligt korrigerad.» Till icke liten förvåning får man dock kort derefter (d. 7 Aug.) i samma] tidning läsa en in-

sänd artikel, undertecknad med ifrågavarande patients namn, uti hvilken patienten gör en reklamation emot den föregående förklaringen, den hon nu vederlägger, under tillkännagifvande att hennes målsman blott »på enträgen uppmaning» låtit förmå sig att utfärda den förstnämde förklaringen. En tid derefter fick man dock upplysning om att denna reklamation var helt simpelt en *förfalskning* af — enligt Aftonbladets uttryck — »någon person, som kunnat hafva det oförklarliga intresset att missbruka hennes (patientens) namn, och detta, såsom det vill synas, utan annan bevekelsegrund, än att åstadkomma en mindre fördelaktig opinion om ortopediska institutet.» Från patienten och en hennes nära släctinge hade nemligen en härom upplysande skrift blifvit insänd till Aftonbladet. I denna skrift, hvars äkthet var bestyrkt genom *vittnens intyg*, upplyser nu patienten, att ofvannämde reklamierande artikel »var henne ovetande tillkommen samt diktad, och hennes födelsenamn-signatur falskligen begagnad (se Aftonbladet d. 30 Aug. 1849). Efter denna ledsamma vändning af saken syntes ortopediska institutets motståndare för någon tid hafva tappat koncepterna; och jag började verkligen tro att man äntligen hade kommit på bättre tankar, samt äfven att ett godt förhållande skulle kunna blifva möjligt emellan de begge stiftelserna, som i sämja borde kunna göra samhället någon nytta, och som för öfrigt ej på något vis be-

höfde ligga hvarandra i vägen. Men mina motparter synas icke älska friden.

För att nu gå tillbaka till deras sista produkt, så skall jag ur den massa tillvitelser och osannfärdiga uppgifter, hvaraf den består, hålla fram några ytterligare profbitar. Utrymmet medgifver ej långa citater, hvarföre jag måste hänvisa till sjelfva skriften. Se, t. ex., de vackra målningarne af den ortopediska apparcljen och dess verkningar (sid. 12 och 13) uti hvilka författaren ådagalagt en ovanlig talang uti den *beskrifvande genren*. Af den lifliga fantasi och den varma inspiration, som här röjes i hvarje rad, kan man för framtiden spå författaren rätt vackra lagrar på diktens område.

Då man hör insändaren uppräknat denna mängd af tortyrredskap, som han tillegnar ortopedien, så måste man verkligen utropa: hvar i all verlden har insändaren hemtat sina ortopediska kunskaper! Hos någon ortoped med läkarebildning har det ej kunnat ske; utan lärer insändaren hafva träffat ut för några riktiga fuskare i yrket. Man skulle sannerligen kunna tro att han varit hos någon tilltagsen grofsmed i utlandet, hvilken kommit på den rasande idén att efter *smedvuer* vilja behandla krokiga ryggar. Jag har så mycket större skäl till detta antagande, som jag på ett ställe finner insändaren använda uttrycket: att göra en krokig rygg rak på samma sätt som *en böjd jernstång*; (der ha vi ju smeden!)

samt på ett annat ställe säga att ifrågavarande metod »kan lemnas i händer på en medelmåttig bandagist, en *grofsmed*, en madrassmakare, en simpel tjenstpiga». (sid. 17) Att insändaren, som påtagligen ej är läkare, icke haft några bättre lärmästare att tillgå, är ganska förklarligt; ty naturligtvis har han, ifall han »besökt de förnämsta ortopediska inrättningarna i Europa», icke kunnat få tillträde till dem, såsom icke varande läkare — de stå nemligen icke öppna för den skådelystna hopen. Måhända skulle man ock ifrån detta insändarens missöde kunna härleda hans hat till både ortopederna och ortopedien.

Då jag uppträder till ortopediens försvar, får jag engång för alla förklara, att jag ingalunda åtager mig att försvara dess afarter. Egentligen tillkommer det ej mig att försvara någon annan metod, än den som för närvarande användes vid härvarande ortopediska institut. Ty de metoder jag icke sjelf använder, gillar jag naturligtvis icke, kan således icke heller försvara dem. Hade insändaren varit drifven af kärlek till sanningen, så hade han, innan han angrep mig, helt simpelt gjort ett besök vid mitt institut och förklarat sin önskan att få kännedom om den metod, som här användes; och hade han dertill öppet sagt mig att han sedan ämnade offentliggöra sina anmärkningar emot metoden, så hade jag blifvit förtjust i honom; ty jag tycker om uppriktighet. Han hade då fått se att vid här-

varande ortopediska institut inga »helsofarliga medel i en fruktansvärd grad göra sig gällande genom användande af olikartade spänn-, tryck- och sträckapparater, genom trångt åtsittande med jernkryckor och ben försedda ortopediska snörlif; maskinsängar för bälens och hufvudets uppspanning (hvarför icke så gerna uppsprättning?) medelst käkspännare, skrufvar, tryckputor, jernkryckor, gördlar, tvingande kroppens lifsförrättningar såsom inom en jernram»; och han hade väl icke då kommit att genom dylika ur luften gripna påståenden göra sig känd såsom en riddare för det giftiga förtälet.

Litet hvar bör väl ock kunna förstå, att om vår ortopedi använde några helsofarliga medel, så skulle icke svenska läkaresällskapet och kongl. sundhetskollegium hafva kunnat lemna sådana utlåtanden öfver institutet, som dessa följande, hvilka jag, med anledning af nyss citerade uttryck, finner mig nödsakad här införa:

A) Utdrag ur svenska läkaresällskapets utlåtande om gymnastiskt-ortopediska institutet af den 18 Mars 1851.

»Med anledning af en af föreståndaren vid gymnastiskt-ortopediska institutet, hr doktor H. Säterberg, till svenska läkaresällskapet den 11 dennes framställd begäran, det ville sällskapet meddela ett utlåtande »öfver nämde institut, så väl med hänseende till det förtroende, man tilläfventyrs anser detta institut förtjena i afseende på de kurativa behandlingarne och deras resultater, såsom ock med betraktande af en sådan helsovårdsanstalts betydelse för

samhället och nödvändigheten af att densammas fort-
farande existens blir betryggad genom understöd af
allmänna medel», — får sällskapet, med den känne-
dom sällskapet i allmänhet eger om nämde institut,
och efter att hafva tagit saken i särskilt öfvervägan-
de, härmedelst öfver frågan afgifva följande yttrande:

Ortopedien i allmänhet, dess värde och nödvändig-
het behöfver väl sällskapet icke här förorda; anser
dock icke alldeles öfverflödigt erinra, att ortopedien
i alla civiliserade länder är upptagen, omhuldad och
högt värderad för de välgerningar den sprider till en
stor del af den lidande menskligheten.

Ortopedien inom fäderneslandet, eller det ortopedi-
ska institutets i Stockholm tillstånd och de der an-
vända kurmetoder, utgöra föremålen för sällskapets
närvarande utlåtanden.

Efter att hafva tagit en noggrann kännedom så
väl om de metoder, hvilka begagnas vid ifrågava-
rande institut, som ock om de lyckliga resultat,
hvilka genom dem blifvit frambragte, anser sällska-
pet för en dyrbar pligt, att i första rummet vitsorda
den vetenskapliga och sakkännedom, den skicklighet,
det nit och kärlek, hvarmed nuvarande föreståndaren
behandlar och leder ortopedien och den medicinska
gymnastiken, så att, enligt sällskapets tanka, i sådant
hänseende intet återstår att önska.» Och vidare: —
»Hylladt af allmänna förtroendet, besökes det (insti-
tutet) årligen af ett stort antal patienter så väl af
hufvudstadens som af landsortens befolkning, och re-
sultaterna af den derstädes utöfvade, så väl ortope-
diska som medikal-gymnastiska kurmetoden — hafva
visat sig högligen tillfredsställande» etc. etc.

B) *Utdrag af protokollet, hållet i Kongl.
Sundhets-kollegium den 17 No-
vember 1856.*

»S. D. Uti en till kongl. kollegium ingifven skrift
af den 10:de innevarande månad hade föreståndaren

för härvarande Gymnastiskt-Orthopediska Institutet, doktor Herman Säterberg, med förmälan, att detta institut, efter att hafva blifvit förlustigt de lokaler, som hittills, mot skäligen modererade hyresvilkor, stått till dess disposition, och för sitt upprätthållande mött de största svårigheter dels i egendomsprisens och hyrnas stegring och dels i de vid institutet tjänstgörande biträdenas anspråk på löneförhöjning, endast genom ökad understöd från statens sida kunde upprätthållas, hvarom bemälte föreståndare alltså tillkännagifvit sig hafva för afsigt att hos rikets ständer framställa begäran, och till stöd för en sådan anhållan önskat, att kongl. kollegium ville meddela utlåtande öfver ifrågavarande inrättning, dess verksamhet och betydelse för det allmänna samt dess behof af ett kraftigare understöd från statens sida.

Med anledning af denna doktor Säterbergs skrift beslöt, efter förutgående diskussion i ämnet, kongl. kollegium meddela det utlåtande: att ehuru den särskilda direktionen öfver det gymnastiskt-orthopediska institutet otvifvelaktigt bäst vore i tillfälle att öfver vilkoren för institutets fortfarande verksamhet lemna erforderlig upplysning, och kongl. kollegium endast haft att emottaga de i Kongl. Maj:ts nådiga bref d. 17 Januari 1852 föreskrifna årliga rapporterna öfver de patienter, som under nästförutgångna året blifvit på statens bekostnad vid inrättningen behandlade, har kongl. kollegium dock så väl genom de utförligare berättelser om institutets verksamhet, hvilka af dess föreståndare tid efter annan lemnats, som genom särskilt åt detsamma egnad uppmärksamhet, full anledning att vitsorda så väl det varma nit och den stora skicklighet, hvarmed detta institut af dess föreståndare handhafves, som vigten för vårt land att inom sig kunna erbjuda ett tillfälle till gymnastikbehandling *i enlighet med läkarekonstens fordringar*, samt en hjälp mot talrika missbildningar, hvilka dels genom tidig behandling kunna botas, dels, i fall de

till högre grad utbildats, kunna göras för de vanlottades helsa och lif mindre vådliga. — Vitsordande det vexande behovet för den allmänna helso- och sjukvården i landet att vid sidan af de andre sjukvårdsinrättningarne ej sakna en, der gymnastiska och orthopediska medel fullständigt och methodiskt kunna användas, kan kongl. kollegium ej heller tveka att uttala den öfvertygelsen, att, om än i andra länder helt och hållet enskilta gymnastiskt-orthopediska instituter kunna upprätthållas, genom betalande patienter, ett sådant förhållande här i Sverge icke kan väntas och att sålunda hos oss tillvaron af ett institut, sådant som det ifrågavarande, är väsentligt beroende af allmänt understöd; och om detta redan under alla omständigheter eger sin grund, så gäller det utan tvifvel i ännu högre grad under de närvarande, med en hittills oerhörd stegring i priserna å alla lifsförnödenheter och allt arbete.

Ofvanintagna af kongl. kollegium sålunda afgifna utlåtande skulle genom utdrag af protokollet varda doktor Säterberg, på begäran, meddeladt. Ut supra.

In fidem.

H. Husberg.»

Man finner af det nu anförda, att kongl. sundhetskollgium samt svenska läkaresällskapet äro af helt andra tankar om ortopedien och ortopediska institutet än insändaren. Men naturligtvis begriper insändaren, som icke är medikus, en sådan fråga mycket bättre än våra medicinska auktoriteter; detta enligt samma sunda slutledning, som att man först måste hafva genomgått en kurs vid *fäkt- eller voltige-skolan*, för att kunna vara duglig att *behandla sjuka* med medikalgymnastik.

Utrymmet medgifver icke nu att vidare svara på skriket mot ortopediens medel, hvilka insändaren är lika obehörig att döma om, som den blinde att döma om färgen. I den okunnige charlatanens eller den samvetslöse äfventyrarens händer kunna alla medel användas på ett skadligt sätt; men skola vi derföre döma ut de medel, som användas med urskilning enligt vetenskapens antagande? Bort då med alla medicinska medel, och ännu mer, bort med hela kirurgiska instrumentförrådet, bort med alla dessa sågar, knifvar, tänger, kryckor, träben, brockband, skindlar, brännjern, borrar, hakar, saxar, gördlar, sprutor m. m., med ett ord, alla dessa instrumenter, som människosnillet under sekler uppfunnit, för att dermed betjena de olyckliga sjuklingar, som utan konstens hjälp skulle släpa fram ett tio gånger olyckligare lif. Sjelfva gymnastiken, som ligger insändaren så mycket om hjertat, skulle i sådant fall också få stryka; ty de äro ju några förfärliga saker dessa vippmaster, hänglinor, spännstolpar, slingerstegar, pinnstolpar, plintar etc., inrättade till människors »hängande», »sträckande» »spännande», »hackande», »knådande», »bultande», »pressande», »vridande» och slutligen »slagtande»; samt ändtligen denna militärgymnastik-apparelj, dessa sablar, värjor och musköter, som ju rent af äro uppfunna enkomför att döda folk.

Jag öfvergår nu till en annan fråga, en rätt vigtig, nemligen den, huruvida gymna-

stiken ensam är tillräcklig, såsom ett medel emot flertalet af de lidanden, som af ortopedien behandlas, och jag svarar derpå ett bestämdt *nej*. Insändaren har ytterligare afvikit ifrån sanningen, då han sökt ingifva allmänheten en motsatt tanke. För det första finnes det flera slags missbildningar, som äro af den natur, att patienten icke utan skada, ja stundom icke utan fara för lifvet, skulle kunna behandlas med gymnastik, men der den ortopediska läkemetoden är på sin plats och lemnar lyekliga resultat, t. ex. de så ofta förekommande höftsjukdomarne (Coxarthrocaee) och puckelryggarne (Spondylarthrocaee); för det andra gifves det flera missbildningar, der gymnastiken, utan att vara direkt skadlig, likväl ingenting (eller åtminstone högst obetydligt) förmår till ofärdighetens bekämpande, t. ex. betydligare kröknningar af benpiporna samt missbildning af fötter och händer, beroende på muskelsammandragningar, förlamningar o. dyl.; för det tredje är det faktiskt, att *samverkan* af gymnastik och ortopediska medel återställer *både fortare och i högre grad* de af snedhet eller annan ofärdighet lidande patienterna, än gymnastiken ensamt förmår. Detta senare har man vid ortopediska institutet ganska många gånger haft tillfälle att erfara på ren *komparativ* väg. Det händer dessutom ofta, att patienter söka hjälp vid ortopediska institutet, sedan de förut under kortare eller längre tid, utan någon för-

bättring i sin missbildning, hafva vid centralinstituet begagnat den af insändaren så högt lofordade gymnastikbehandlingen för sneda. Jag ber att man icke måtte tro, att detta mitt påstående är framkastadt, för att betala insändaren med samma mynt, då han upphöjer den vid centralinstituet begagnade metoden på ortopediens bekostnad. Vare en sådan småaktighet långt ifrån mig! Jag erkänner mer än gerna allt hvad som förtjenar att erkännas, äfven om det gäller en motståndare; men med all möjlig aktning för centralinstituet, såsom stiftelse, tror jag mig dock icke blott vara berättigad, utan äfven skyldig att hålla fram sanningen. Denna sanning lärer väl ock allmänheten längesedan hafva insett, eftersom man numera skickar de missbildade patienterna *företrädesvis* till ortopediska instituet. För min del tror jag ock att detta förhållande, hvilket lärer hafva gjort någon minskning i tilloppet af patienter hos professorn vid centralinstituet, är en väsentlig orsak till den hetta, med hvilken man nu ånyo angripit ortopediska instituet, och till dessa uttryck af ångslan, som verkligen erinra om en sjunkandes nödrop. Må man väl förstå, att jag nu svarar på anfallen mot ortopedien och icke syftar på centralinstituet, såsom allmän stiftelse. men blott på *en detalj af vår helsevård*, som icke hörer till detta institut, icke ifrån början varit ämnad att höra dit, och al-

drig heller kan komma att höra dit, såframt institutet ej skulle omorganiseras.

Hvad jag nu yttrat skall utan tvifvel misshaga många af våra gymnaster. Jag är ledsen deröfver, oeh vill i ersättning gifva dem ett godt råd: de böra nemligen söka att vederlägga mig på ett slående sätt — jag menar: med fakta — *verkliga* fakta. Detta är en vigtig sak äfven för allmänheten, hvilken redan så många gånger varit vittne till dessa eviga utgjutelser mot ortopedien, att den en gång kan ha rättighet att fordra, det man måtte öfvergå från ord till sak. Jag tager mig derföre friheten att här göra mina motparter ett förslag, som jag tror skall kunna på säkraste oeh bästa sätt förhjelpa dem att »afslöja ortopedien». Låtom oss på hvardera sidan göra en liten uppoffring för vetenskapsens oeh sanningens skull, glömma grollet oeh föranstalta tillsättandet af en komité af kompetenta personer, för att noga följa våra olika behandlingar. Men på det att nu i eke den ringaste anledning må kunna uppstå att i några hos patienterna förekommande mer eller mindre lyekliga individuella förhållanden söka orsaken till de olika resultater, som skola visa sig vid de olika behandlingssätten, så får jag föreslå, att vi behandla *samma* patienter. Oeh emedan ett lidande merändels är lättare att bota ju tidigare härmed börjas, så öfverlåter jag åt mina motparter att *behandla patienterna först*, oeh vill jag dröja med använ-

dandet af ortopediska kuren tilldess man funnit, att vidare förbättring icke står att finna med den uteslutande gymnastikkuren. Jag vågar hoppas att man icke anser detta förslag obilligt. Skulle man föreställa sig någon svårighet att finna patienter, som vore benägna att undergå denna dubbla behandling, så får jag påminna om hvad jag redan här ofvan omnämnt, att många af snedhet lidande personer redan hafva anlitat ortopedien, sedan de erfarit att gymnastikkuren icke hjälpt dem. Patienter tror jag således visst icke skola komma att tryta oss; men de måste väljas bland sådana, som äro behäftade med *verkliga* ofärdigheter, och icke blott med dessa *obetydliga* snedheter, hvilka, endast beroende på muskelsvaghet, i de flesta fall böra kunna botas med gymnastik ensamt.

Emellertid tager jag mig friheten att på förhand framställa till herrar gymnasters besvarande den frågan, huruvida de skulle kunna tro sig om att med framgång behandla patienter af följande beskaffenhet:

1:o. Barn under 3 års ålder, som äro behäftade med den svåra *medfödda* ryggradskrökningen, och icke kunna lemnas utan ortopedisk vård, med mindre man vill se dem löpa fara att redan under de späda åren sjunka ihop till en krymplinghet, som blir vådlig för deras lif.

2:o. Långt avancerade S-formiga krökningar, der kroppens ena sida är mycket hop-

fallen, med skuldran nedhängande och skulderbladet insjunket; der andra sidan är betydligt fyllig, med utskjutande skuldra; der ryggraden är vriden och refbenens naturliga krökning betydligt förändrad; och slutligen, der till dessa symptomer sällar sig svår värk i ryggen.

3:o. De puckelryggar, som hafva sin orsak uti ett djupt lidande i ryggens kotor (en rätt ofta förekommande sjukdomsform.)

4:o. Ryggradskrökningar hos personer, som tillika lida af organiska hjertfel eller af blodspottningar... Gud bevara oss väl, att låta sådana der patienter gymnastisera: gymnasten skulle ju kunna ett tu tre taga lifvet af dem, och han finge då att göra med sundhetskolegium! hör jag här alla läkare utropa, och jag är färdig att utropa så med. Emellertid står att läsa i den insända artikeln följande märkvärdiga strof (sid. 19): »Till förekommande af möjliga missbruk gäller visserligen i vårt land den föreskrift, att ingen må med medicinens utöfning sig befatta, som ej dessförinnan aflagt vissa akademiska examina m. m., men denna stadga är icke gällande för gymnastiska centralinstitutets verksamhet, enär detta institut tvärtom af konung och ständer blifvit bemyndigadt att utöfva *alla* delar af gymnastik, samt derjemte äfven erhållit det prerogativ, att ingen må inom riket utöfva gymnastik, som ej vid centralinstitutet blifvit examinerad och derifrån erhållit betyg om

nöjaktiga kunskaper». Dessa kunskaper gälla naturligtvis *äfven läran om sjukdomar och sjukvård*, eftersom nyssnämnda undantag för centralinstitutet skall blifvit gjordt. Men hvarest inhemta då institutets elever läran om sjukdomarne och sjukvården? kan man väl fråga. *Ingenstädes!* Detta är så mycket säkrare, som professor Branting och doktor Liedbeek i tidningen *Bore* en gång yttrat följande: »Det är osanning, att sjukgymnastik (vid centralinstitutet) varit examensämne, uppfördt på lista. — *Denna kunskapsgren ingår icke i institutets offentliga undervisning, och har icke heller någonsin examen deruti blifvit anställd*». Men lika mycket! Fäktning och voltige äro ju »examensämnen» — och det är en af hela världen känd sak, att kan man bara fäkta bra och klättra bra på linor, så är man ju ock hemma i konsten att diagnostieera och behandla sjukdomar — åtminstone här i Sverge.

Då jag icke nämt om *benpipornas krökning* eller *fötternas missbildningar*, så är det ej derföre, att jag anser dessa lidanden vara af obetydlig vigt (de äro dessutom talrikt förekommande), utan emedan jag tror, att vi i förvarande fråga kunna hafva fullt upp att göra med endast ryggarne. Skulle man doek under tiden vilja vara af den godheten och gymnastisera raka några rhaehitiskt krökta benpipor och likaledes med blott gymnastik hjälpa några klumpfötter tillrätta, så stannar jag i största förbindelse.

Jag har här varit något utförlig; men har velat omfatta tillfället att för ortopediens motståndare utvisa ett rätt vidsträckt fält att skörda lagrar på, i fall de hafva lust; och vågar jag derföre hoppas, att de nu icke försumma att upptaga den handske jag här kastat, så att de på ett rätt eklatant sätt må — för att jag må nyttja insändarens ord — »rycka undan det bedrägiga tækelse, som länge nog omhöljt ortopedien». Jag har oek med denna utförlighet velat visa, att ortopedien har en mycket större omfattning, än mina motståndare tyckas veta af. De drömma blott om några lindriga snedheter i ryggen, under det ortopedien är tvungen att sträcka sin verksamhet öfver ett icke obetydligt fält af kirurgien och medicinen.

Må jag i sammanhang härmed få erinra om några saker, dem man icke bör förbise vid afgörandet om ändamålsenligheten och värdet af de olika behandlingssätten för missbildningar:

1:o. Bör man uppskatta metodens förtjenst icke blott efter de kurativa resultaten, utan oek efter förmågan att *lemna de bästa resultaten inom kortaste tid*.

2:o. Bör man uppskatta metoden efter dess mer eller mindre goda garantier mot missbildningens tilltagande äfven en längre tid efter sedan patienten varit under behandling.

3:o. Bör man taga i betraktande svårigheten, stundom omöjligheten för vissa pati-

enter, att kunna tillbringa någon längre tid vid ett gymnastiskt institut; men hvilka patienters ofärdighet kan vara i så hastigt tilltagande och af så svår natur, att de bekymmersammaste följder skulle uppstå, om icke ett hinder genast blefve satt för ofärdighetens vidare framsteg. Denna klass af patienter är icke liten, och får ej, derföre att den mest utgöres af fattigdomens barn, lemnas hjälplös, *hvilket dock måste hända, om icke de ortopediska bandagena funnos.*

Insändaren söker ytterligare vilseleda allmänheten, då han påstår, att ortopedien utomlands har blifvit nedlagd. Detta är tydligen skrivet emot bättre vetande; ty den som, likt insändaren, har så noga reda på alla de der pseudoortopederna, hvilka uppräknas från Berlin, Wien &c., han bör väl äfven känna till åtminstone Sanitetsrådet dr Berends stora institut i Berlin, hvarifrån en mängd gipsafgjutningar och ortopediska maskinmodeller blefvo öfversända, för ett par år sedan, till Konung Osear, hvilken derefter belönade dr Berend med Vasaorden. Han borde känna till dr Langgaards institut i Hamburg, denne skicklige ortoped, som vid Parisexpositionen vann pris för sina goda ortopediska maskiner. Han borde känna till dr Schrebers institut i Leipzig, medarbetaren i den tyska tidskrift för gymnastik, hvilken till en del synes vara redigerad för att stäfja de allt för svärmiska sjukgymnasternas extravaganser. Utrymmet medgifver icke att upp-

räkna den stora mängden af nu existerande ortopediska institut; men insändaren borde åtminstone känna till instituterna i London och Paris, t. ex. på sistnämde ställe doktor *Bouviere*, denne utmärkte ortoped, som för sina forskningar inom ortopediens område blifvit med 6000 franes af pariserakademien prisbelönt på samma gång som den celebre ortopeden dr Guerin för sina vidsträckt undersökningar på samma fält belönades med det stora kirurgiska priset af 12,000 franes. Sådana summor offrar man icke på en vetenskapsgren, om den vore på väg att öfvergifvas.

Enligt hvad jag har mig bekant genom personliga besök vid dessa och andra institut, är ortopedien i utlandet ingalunda i något sjunkande tillstånd. Skulle under en längre tidrymd eft eller annat institut hafva blifvit nedlagdt, så bevisar detta intet; ty många ortopediska institut äro af helt och hållet privat natur och således äfven till sin existens beroende af enskilda förhållanden.

Hvad Günther i Kiel beträffar, så vill jag upplysa om att han en gång vid ett besök i Köpenhamn yttrat till d:r Mansa, att de många »*Uleiligheder og Ubehageligheder, som Bestyrelsen af et ortopedisk Institut nødvendig medfører*», voro orsaken till att han nedlade sitt institut. Öfver resultaten af kurerna hörde d:r M. honom icke beklaga sig. (Se Ugeskrift for Læger den 27 Juli 1839.) Tvärtom yttrar Günther följande ord i sin skrift öf-

ver ryggradskrökningarne *): »Jag förklarar genast på förhand, att jag anser förnuftigt inrättade ortopediska institut till kurerande eller förbättrande af patienter, behäftade med snedhet, vara ganska nyttiga och till och med nödvändiga, och att jag ännu är af den bestämdaste öfvertygelse om att det, som till sådana patienters nytta kan åstadkommas, mycket bättre och tilläfventyrs endast och allenast i dessa institut kan uppnås.» Denne Günther säger ock i samma bok (sid. 50): »Gymnastiska öfningar utan sträckning (naturligtvis enligt ortopedisk metod) förvärra snedheten.» Allt detta har insändaren noga aktat sig att omtala.

Insändarens fall på ortopediska institutets tjenstgörande personal är af den art att det ej förtjenar något svar; jag kan dock icke tillbakahålla min förundran öfver insändarens artighet att hedra våra officerare vid armén med namnet »korporaler.» Att professorn vid gymnastiska Centralinstitutet hållit tillgodo med ett par af mina gymnastiklärare, sedan jag väl hunnit inöfva dem, har insändaren visligen förtegit i sin eljest mycket omständliga artikel.

Insändarens menlösa försök, att bestrida mig rättigheten att med medicinsk gymnastik behandla mina sjuka, faller så in i det barocka, att jag i detta fall verkligen måste bekänna

*) Bemerkungen über die Verkrümmungen des Rückgrates, von dr G. B. Günther, Kiel 1839.

att jag är förlägen om ett lämpligt svar. Hvad åter angår insändarens tilltag att försöka bevisa kongl. sundhetkollegii »obefogenhet» att afgifva ofvaninförda utlåtande öfver min verksamhet som sjukgymnast, så måste hvar och en falla i förundran öfver denna oförsynta närgångenhet emot landets medieinalstyrelse; så mycket mera som insändarens egen skyddsling, professorn vid gymnastiska Centralinstitutet, just har att taeka denna medieinalstyrelsens öfverscende mildhet för att han, fastän ieke läkare, hittills utan någon kontroll fått utöfva medieinsk-gymnastisk praktik. Skall det videtur, insändaren tækes gifva nämde professor för hans »grundliga anatomiska, fysiologiska och patologiska insigt» gälla såsom ersättning för de examensbetyg som fattas honom, så tror jag knappast att detta hjälper saken. Allmänhetens invändning måste naturligtvis alltid blifva den: hvilken är då insändaren? Hvar har hans skyddsling inhemtat sina patologiska kunskaper (kunskaper om sjukdomarna)? I »naturens stora bok», svarar oss insändaren. Så kan också jungfru Åhrberg svara.

Detta vädjande till siareförmågan och naturbokstudierna hos personer, hvilka, utan att hafva genomgått erforderliga kunskapsprof på den medieinska banan, vilja utöfva praktisk mediein, är doek en farlig sak, och utgör ett särskildt kapitel, till hvilket jag torde någon annan gång få återkomma.

Jag måste nu afbryta för denna gång, ehuru visserligen ännu åtskilliga saker kunde förtjena att belysas. Att jag icke svarat på beskyllningarne om de tvenne patienter, som blifvit behandlade utomlands, faller af sig sjelf. Sådana beskyllningar äro lika lätta för insändaren att uppdikta, som de äro svåra för mig att gendrifva. Det är en beqväm sak, att angripa personer, hvilkas förklaringar man är säker att undslippa — eftersom de befinna sig i främmande land eller i grafven; men det är ej alltid rådligt att störa grafvarnes ro, hvilket insändaren redan nu fått erfara i afseende på angreppet mot min företrädare, på hvars minne man sökt att kasta skugga genom hopdiktade »fakta». Hvad fakta beträffar, skulle jag kunna komma med ett oeh annat (*icke diktadt, men bestyrkt*), som talar mot mina motståndare, och som bevisar — *verkligen bevisar* huru vådligt det är att lemna gymnastisk helsovård i händer på den öfvermodiga okunnigheten; men dessa fakta äro af så sorglig art, att jag ej här vill framhålla dem, om jag ej nödgas dertill.

Herman Säterberg.

STOCKHOLM.

Tryckt å Aftonbladets tryckeri, 1858.

Detta svar, blott vidrörande de förnämsta af den mängd falska men spetsfundigt ihopsatta framställningar, hvaraf smädeskriften är uppfylld (att besvara dem alla skulle hafva erfordrat sammanskrifvande af en hel bok), framkallade i Aftonbladet af den 23, 29 och 30 Januari följande genmäle af herr professor G. Branting. 1)

"Till ortopeden d:r Sätherberg med anledning af hans framställning i Aftonbladet n:r 302 för December 1857 samt n:r 3 och 5 för Januari d. år.

Som till följd af en uti månadsskriften "Ställningar och Förhållanden" för sistlidne November införd artikel, deri spännsängsmetoden till sitt inre väsen samt till allmänhetens upplysning afslöjats, doktor Sätherberg åter visat

1) Emedan icke utrymmet medgaf att i mitt åter svar på nämde genmäle upptaga till vederläggning allt hvad detta innehåller missledande, så vill jag här i noter anmärka några ytterligare oriktigheter.

S.

sig gripen af ett upprördt sinnestillstånd och nu liksom tillförene utbrutit mot gymnastiska centralinstitutets föreståndare samt honom uti denna sak inblandat; är det på denna grund, som hans besinningslösa utfall i Aftonbladet här med några beriktigande ord bemötes.

Redan år 1849 uppträdde ortopedien doktor Säterberg med en likaledes i Aftonbladet införd skymfande¹⁾ artikel, fotad endast på den lösa grund, att föreståndaren vid centralinstitutet i ett offentligt föredrag, utan ringaste anspelning på ortopedien,²⁾ nämde orden spännytig och förkonstladt maskineri. Det var sålunda hr S., som först³⁾ begiek den mindre hedrande bragden att, såsom centralinstitutets kalomniator, göra sig offentligt bemärkt. Allt framgent har samme ortoped sökt på olika vägar förklenas centralinstitutets nuvarande ledare, antingen genom egna oförtröttade sträfvan den eller genom honom betjenande hjälpreddskap, som haft i uppdrag att nitiskt undergräfvat centralinstitutet, förebärande nödvändigheten af att sätta detta läroverk under kontroll af i medikamentmedicinen kunnige vetenskapsmän.⁴⁾ Denna stora åsyftade reform har vid detta riksmöte genomdrifvits, och

1) Ingalunda skymfande, men blott tillrättavisande, hvilket kan ses i Aftonbladet d. 10 Maj 1849.

2) Tvärtom med anspelning på ortopedien. S.

3) Hr Brantings föregående angrepp mot ortopedien äro dock kända. S.

4) Allt detta är ogrundadt. S.

hvilka betydande fördelar skall icke institutet tillvinna sig, hvilken hög lärdom, hvilken mäktig ljusflod skall icke öfverstråla detta läroverk, såvida den nya blifvande direktionen bland sina ledamöter kan påräkna en i gymnastikens olika delar så kunskapsfull mästare som gymnastiska centralinstitutets elev, d:r Säterberg. Men lemnom detta oeh låtom oss endast jemföra de uppgifter d:r S. begagnar med dem som förekomma i "Ställningar och Förhållanden".

Doktor S. uppgifver uti sin i Aftonbladet införda artikel, att fröken A. L. "hade vårdats af ortopeden Åkerman för snedhet i ryggen, oeh att hon af denna behandling *funnit sig väl*." Några rader nedanför detta yttrande anför doktor Lemchen uti ett af honom nedskrifvet betyg, att fröken A. L., som var född 1825 oeh afled 1849 i nervfeber, var frisk under första 9 åren af sin lefnad, men började sedan blifva *sjuklig, svag och sned i ryggraden*. Huru rimma sig nu dessa uppgifter ihop med hvad hr S. anför, att pat. befunnit sig af ortopediska behandlingen väl, då läkarebetyget innehåller, öfverensstämmande med hvad pat:s moder uppgifver, att fröken L. var fortfarande svag och led af bleksot från sitt nionde år? Var nu, enligt d:r Lemchens betyg*) och uppgiften af pat:s mo-

*) Undertecknad intygar, på begäran, att fröken E. A. L. afled den 22 November 1849 i nervfeber.

der, fröken L. från 9:de året fortfarande sjuk och svag, samt en längre tid, år 1840—41, använde ortopedisk behandling, så är ju d:r S. uppgift uppenbarligen osannfärdig, alldenstund han säger, att fröken L. befann sig väl af ortopedien. Åkermans spännkur användes närmare tvenne år, och ett år derefter i Sept. 1842 anmäldes fröken L. till gymnastikbehandling vid centralinstitutet, och var då i hög grad sjuklig, svag och sned. Säkerligen skulle dock den senare behandlingen hafva medfört större fördel, så framt ej ortopediens efterverkningar efter all sannolikhet motarbetat gymnastikkuren. Hennes svaga krafter förmådde icke bekämpa den nervfeber, som

Af ännu lefvande modren har jag erhållit den upplysning att fröken L., som var född den 9 September 1825, var frisk under första 9 åren af sin lefnad, men började sedan blifva sjuklig, svag och sned i ryggraden, att hon till följd häraf var en längre tid under ortopedisk och gymnastisk behandling af professor Åkerman, samt sedan efter ett års uppehåll behandlades med gymnastik af professor Branting; men att hon fortfor att vara svag och lida af bleksot. Stockholm den 28 December 1857.

J. M. Lemchen,

Med. D:r och Chir. Mag.

Doktor Säterberg försäkrar, att han eger i sitt förvar tillgängligt att bese originalet till detta högviktiga betyg, af hvilket man upplyses: att då lefvande modren talar genom doktor Lemchen; detta blir en motsats till det hon talar genom d:r Säterberg.

7 år efter gymnastikens begagnande slutade hennes dagar i November 1849. Hvarföre skulle man låtit fröken L. behandlas vid centralinstitutet, om spännkuren verkligen åstadkommit någon helsoförbättring? Kan ej deraf dragas den naturliga slutsatsen, att det beprisade välbefinnandet af den *under en längre tid* uthålliga ortopediska kuren ej varit så helt och hållet tillfredsställande? Doktor S. borde därför i sitt yttrande om fröken L. varit något mera försynt och icke så öfvermodigt påstått, det man "*om henne behagat ihopspinna en historia*". Tag då, sanningsälskande ortoped, "bättre reda på ert goda namn" och rykte, och låt er ej till den grad hänföras, att ni i eke ens skyr att för ert ändamål begagna sjelfva osannfärdigheten — ett vapen, som åtminstone hvarje ärlig man alltid förkastar." Kan ni verkligen hysa den falska öfvertygelsen, det en ortopedisk spännbehandling, med tillhörande spänngördel, m. m., så uthållig som den, hvilken fröken A. L. i sitt sjukliga, svaga tillstånd använde, någonsin förmår åstadkomma ett välbe^hnnande? Nej — sök i eke att derom öfvertyga någon, som är i förmåga att i minsta mån deröfver reflektera, och som, i eke beherskad af någon särskilt bevekelsegrund eller af rädsla för att öppet utsäga sin tanke, skyggar tillbaka för att lägga sanningen i dagen. Det är likaledes ett förvrängdt, falskt anförande, då d:r Sätherberg vill låta påskina att i uppgif-

ten rörande fröken A. L. skulle förekomma, det hennes död föranledts af spännkuren, ty något sådant innehåller icke den lemnade uppgiften, men väl att hennes krafter voro medtagna, att hon såsom sjuklig och svag upphörde med ortopedien och derefter sedan ett år förflutit, såsom fortfarande sved och ytterligare försvagad, anmäldes vid centralinstituttet för att använda gymnastik. Vill nu ändtligen dr S. inom sig hysa den visserligen icke osannolika åsigten, att den unga, svaga frökens dagar, genom länge fortsatt spänning blifvit förkortade, så må hangerna djupt i sin åtanka intrycka denna sin föreställning och kanske skall den en gång bära inom honom mogen frukt.

Men, sakupplyste ortoped, säg oss, då ni föregifver att fröken L. af ortopedien befunnit sig så väl, var det manne till följd af sitt stora förtroende för ortopedien, som pat:s moder ansåg sig böra söka hjälp vid centralinstituttet, der icke ens någon enda spänngördel finnes? Konklusionen kan läsaren själf göra, »om det så roar honom.»¹⁾ Visst är emellertid att doktor S. begagnar till sitt skydd en bräcklig sköld, som vid minsta vidröring söndersplittras. Och det borde ej kunna förvåna någon, ännu mindre patientens egen moder, om fröken L. som uppgifves från nio års ålder oafbrutet

1) Att patienter, behäftade med en obotlig sjukdom, söka efter hjälpen på flera håll, är en allt för vanlig sak, för att göra så mycket väsen af. S.

varit sjuklig, svag och sned i ryggraden, tagit skada till helsan af spännsängens och af det med jern förseddansörnlifvets¹⁾ användande. Hurvida åter den sjukliga, svaga, och sneda pat. af en längre tids fortsatt ortopedisk behandling blifvit mottaglig eller icke mottaglig för en nervfeber, deröfver läser väl det medicinska vetandet ej kunna bestämma något, vare sig för eller mot. Att ortopedien icke skyddar mot nervfeber eller döden, det åtminstone torde d:r S. med sitt ortopediska mångvetande kunna oförtäckt erkänna.

Vi vilja nu öfvergå till den andra i artikeln anförda personen, mll E. N., för hvilken d:r S. måste råka i ett än svårare trångmål, till följd af sina haltande uppgifter.

För att i ett enda slag tillintetgöra hvad som tidskriften Ställningar och Förhållanden anført angående mll E. N., begagnar d:r S. dels tvenne intyg, hvaraf det ena omfattar en tidsperiod, som icke blifvit ifrågasatt, det andra ett påstående, som är fullkomligt godtyckligt, dels sina *egna* öfver mll E. N. gjorda anteckningar.

Hr grossh. N:ns intyg innebär den origtighet, att det icke egentligen håller sig vid den tidpunkt, på hvilken hans dotter H. N., jemte hennes nära släktingar, enligt uppgiften i Ställn. och Förh., båda med öfverensstämman-

1) På sidan 41 var det »spänngördel», nu har det blifvit »snörlif»! Hr B. fantiserar. S.

de ord lemnade sina uppgifter om mll E. N:s
helsotillstånd. Att hon nu, ett år efter denna
uppgift och nio år efter ortopediska behand-
lingen, är till helsan förbättrad, säger derföre
aldeles icke i hvilket tillstånd hennes lifs-
krafter tillförene och straxt efter den ifråga-
satta tiden varit. Låtom oss närmare skär-
skåda grossh. N:s intyg och jemföra detsam-
ma med doktor S:s föregifna anteckningar.
Grossh. N. säger, "att hans dotter E., som cir-
"ka 8 månader vårdades på ortopediska insti-
"tutet i Stockholm, icke allenasticke af behand-
"lingen derstädes hade någon menlig inflytelse,
"utan ock att hon vunnit det genom densam-
"ma afsedda ändamålet, samt hemkom der-
"ifrån, äfven i öfrigt *fullkomligt frisk*, hvilket
"lyckliga förhållande fortfor i flera år." Men
vi hemställa, huruvida det ej äfven är en be-
kräftad sanning, att mll E. N. oförtöfvadt ef-
ter hemkomsten från ortopediska institutet,
under loppet af nära tvenne år, af bristande
kraft att hålla sig uppe, dagligen måste be-
gagna ortopediska sängen? Skulle nu detta
icke förklaras såsom blott och bart "*tillhörande
diktens område*", då är grossh. N:s intyg
icke fullkomligt sanningsenligt, enär deri upp-
gifves, att pat. hemkom "*fullkomligt frisk*".
Att mll E. N., såsom *fullkomligt frisk*, skulle
behöfva tillbringa större delen af dagen äf-
vensom natten i nära två års tid i ortopedisk
säng, synes nog kraftigt motsäga grossh. N:s

uppgift. Man läser nemligen i en insändaren meddelad skrifvelse följande intyg:

"Att min brorsdotter Edla N., efter sin ortopediska behandling i Stockholm, begagnade hemma hos sig i Gefle, under loppet af en längre tid, esomoftast på dagen, äfvensom under natten, spännsäng, intygas på begäran."*)
Stockholm den 6 Januari 1856.

M. C. B.

Men än vidare i analysen. Uti samma afgifna intyg anför hr N., dock med en viss ton af förlägenhet, efter att hafva förklarats sin dotter som fullkomligt frisk, det hennes helsotillstånd på senare tiden icke varit tillfredsställande. Men borde det ej äfven hafva tillagts, att hennes helsotillstånd, under den längre tid hon efter hemkomsten från Stockholm tillbragte i spännsäng, icke var så fullt tillfredsställande? Huru förhöll det sig med hennes helsotillstånd och arbetskraft, då hon hos sina föräldrar under nära två års tid nödgades alltemellanåt intaga sängen? Dr S. svarar uttrycksfullt, tydligt genom anteckningar i sin sjukjournal: "Den 12 Jan. 1849: "Scoliosen (ryggsnedheten) fullkomligt häfven, "rygggraden alldeles normal. Aflägger spänn- "gördeln och nyttjar allmänt stärkande gym- "nastik." Som nu mll N. inskrefs såsom patient vid ortopediska institutet den 17 Okt. 1848, och den 12 derpå följande Januari var full-

*) Originalen är tillgängligt hos insändaren.

komligt befriad från sin ryggsnedhet, så försiggick denna underbara kur inom loppet af icke fullt tre månader. Det bör onekligen kunna räknas till ett af ortopediens storverk, att, enligt hr S:s uppgifter, med spännsäng och spänngördel bota hos en svag person en verklig ryggradssnedhet inom loppet af tre-tre månader, då vanligen en sådan kur fortsättes flera år, men herr ortopeden afhåller sig visligen från att anföra något om snedhetens närmare beskaffenhet, egenskap och utveckling. 1) Utantvifvel var den af den mest invetererade, svårbotliga art, 2) ehuru måhända i detta afseende endast för dr S:s konstnärsöga åskådlig. Den fullständiga kuren försiggick alltså med spännsäng, spänngördel och — gymnastik. Den senare uppföres sålunda sist i rangordningen 3) och synes blott i förbigående omnämnas. Men huru skulle det hafva förhållit sig i afseende å så väl patientens snedhet som helsotillstånd i allmänhet, om spännsäng och spänngördel uteslutande begagnats? Såsom en bestyrkt följd af hvad som vid centralinstitutet mot snedheter uträttas och som erfarenheten mångfaldiga gånger bekräftat, torde med grundade skäl kunna antagas, att

1) Emedan det icke har varit fråga härom. S.

2) Hr B. eller insändaren i Ställn. och Förh. säger dock att pat., till *helsan fullkomligt frisk*, begagnade spännsäng mot en *obetydlig* snedhet; nu har den blifvit »invetererad och svårbotlig». S.

3) Om rangen mellan medlen har ej varit fråga.

gymnastiken i berörde ryggradssnedhet så väl motverkat det ortopediska, helsöskadliga 1) trycket, spänningen och dragningen, som ock varit nog mäktig att kunna häfva sjelfva snedheten. Hit hör också det märkliga förhållandet, att oaktadt dr S. föregifver det spännkuren med mll E. N. haft till följd så fulländadt, lyckligt resultat, patientens syster mll H. N., äfvenledes af ryggradssnedhet besvärad, likväl *undvek att vända sig till dr S:s ortopediska institut*, utan deremot behandlades vid centralinstitutet, hvarest hon i början af förlidet år anmälde sig, efter att först hafva användt ortopediskt lifstyeke, som enligt mll H. N:s egen uppgift måste, till följd af den kroppsliga plåga och den nedstämning till lynnet detsamma förorsakade, efter en kortare tids bruk afläggas. Men det är icke sällsynt att sneda personer, sedan de icke erfarit någon förbättring vid ortopediska institutet, vändt sig till centralinstitutet och der vunnit sitt ändamål, ehuru väl dr S. icke gerna lyssnar der till, utan föregifver, det centralinstitutet ej förmår uträtta något mot snedheten.

Men nu till pröfningen af Säterbergiska journalföringen och dess genomskådliga sanningar. Dr S. anför, sedan han noga låtit

1) Tvärtom *helsosamma*; emedan det botade en snedhet som annars, lemnad utan bot, skulle hafva fortgått i utveckling och blifvit för patientens allmänna helotillstånd ganska bekymmersam.

förstå, det mll N:s snedhet efter tre månaders ortopedi utplånats och ryggraden befunnits alldeles normal, att patienten ”mll E. N. reser hem fullkomligt frisk och normalt bildad”. Låtom oss först göra hr S. uppmärksam derpå, att han säger: *patienten reser hem fullkomligt frisk*. Detta till begrepp så helt och hållet förvända uttryckssätt kan väl svårigen begagnas annat än af sjelfva tanklösheten, ty enhvar förstår väl med patient en person, som icke är fullkomligt frisk; men vi vilja dock sätta full tro till dr S:s ord, att nemligen mll E. N. såsom *patient* reste hem, alldenstund hon efter sin hemkomst fortsatte med spännsängsliggandet. Törhända likväl att dr S. ej vill erkänna detta, utan fortfar att säga, det *patienten* reste hem fullkomligt frisk och normalt bildad. Hvarföre lät hr S. då mll E. N. köpa och med sig till begagnande hemföra en ortopedisk spännsäng, såvida hennes snedhet befunnits utplånad, ryggraden normalt bildad och hon sjelf i öf-
 rigt fullkomligt frisk? Hvad således den föregifna helt och hållet utplånade snedheten och det fullkomliga helsotillståndet vidkommer, så borde hr S. åtminstone erfara någon förlägenhet vid genomläsandet af det redan anförda intyget, hvilket säger att mll E. N., ”efter sin ortopediska behandling i Stockholm, ”begagnade hemma hos sig i Gefle, under ”loppet af en längre tid, esomoftast på da-
 ”gen, äfvensom under natten spännsäng.” Då

hon tillgrep detta vådliga medel, så mäktigt hindrande den fria, naturliga omsättningen i organismen,¹⁾ skedde det tvifvelsutän emedan hon ofta var i oförmåga att hålla sig upprätt.

Må nu endast en kort anmärkning följa, med anledning af stadskirurgens i Gefle, till doktor Säterbergs upprätthållelse, afgifna intyg, deruti en så hög grad af insigt synes framlysa.

Vi hemställa värdsamt, om det icke förefinnes någon grundad anledning att förmoda, det en svag konstitution, sådan som m:ll E. N:s, skulle, efter nära tre års uthålligt begagnande af spännsäng, åtta månader i Stockholm och nära tvenne år i Gefle, möjligen på ett eller annat sätt till helsan deraf lidit? Vi skulle för sanningens bekräftande tillråda den tviflande att, åtminstone på försök, under endast halfva denna tiden lägga sig i spännsäng och nyttja spänngördel, för att sjelf sannfärdeligen utgrunda rätta verkan af denna kurmetod, hvarvid dock nödig försigtighet fordras för att icke inom alltför kort tid erfara något af dess mindre fördelaktiga, ofelbara verkningar. Att någon liten blodförändring, möjligen föranledande ett eller annat djupgående kroniskt lidande, deraf kunde uppkomma, torde icke utan anledning kunna för-

1) Ingalunda vådligt och på intet sätt hindrande omsättningen i organismen. S.

modas. 1) Detta hemställes endast på grund af den djupa blick i menniskoorganismens hemliga förrättningar, som så klarligen visar sig framstå i det afgifna intyget.

I betraktande af de här nu framställda kurativa verkningarne af ortopedien, till följd hvaraf den svårligen kan tillerkännas några lofvärda egenskaper, tro vi det hr S. icke mer med samma förvägenhet skall vilja påstå, att hans spännsängsmetod uthärdar jemförelse med en *rätt ledd* gymnastikkur, eller vinna några rika lagrar af sant pröfvande domare. Önskar dock hr S. obesinnadt ställa sig under en pröfningskomité, förutsatt att jemte spännsängen ingen gymnastisk behandling användes; så vore detta i sanning, för att nu inryeka ett af hr S. ofta brukadt ord, en för "menschligheten" lika gagnande som upplysande sak, emedan en sådan åtgärd fullständigt komme att afslöja ortopedien. Men liksom dr S:s många tillförene och nu senast gjorda bemödanden slagit fel, då han sökt draga vinst af osanningen, lika visst skulle ock detta misslyckas, så framt man företoge en rätt genomförd jemförelse emellan gymnastikens redan längesedan i ryggradssnedheter bestyrkta, inflytelsefulla verkningar och spännsängsmetoden.

Men huru omständligt, huru högtidligt fram-

1) Löst prat, stridande mot all sanning, men förträffligt begagnadt, för att uppskrämma den okunnige.

håller icke hr. S. storheten af sin doktorsgrad, ändock den ej rätt skyler hans gymnastiska kunskapsbrist, men väl utrustar honom med vapen af bitterhet, agg och smädelse mot en hvar, som, utan skylt af mästerskap, beträder läkdomens väg! Efter hr S:s rättslära och höga etiska känsla borde väl derföre Ling, likasom centralinstitutets nuvarande föreståndare, den förre, såsom grundläggare af sjukgymnastiken, den senare emedan han sökt vidare utveckla densamma, ådömas att, såsom kättare, på bålet brännas,¹⁾ emedan de djerfts att, utan doktorshatt och diplom, på den medicinska kunskapsvägen framlägga ett och annat nytt. Men nu förhåller sig så högst eget, att just denna deras lära icke allenast här i riket och äfven i utlandet tillvunnit sig ett vidsträckt erkännande, utan ock att hr S. sjelf varit nog artig att deraf taga till godo, ehuru visst icke annorlunda än såsom ett foster af sin egen rikt begåfade skapelseförmåga Kongl. sundhetskollegium likasom Stockholms läkaresällskap, uppmanade af dr S.,²⁾ böra derföre med snaraste ställa centralinstitutets föreståndare under sin dom, förbjuda honom att med sjukgymnastik sig befatta och sedermera, enligt urgammal godkänd häfd, honom till bålet föra. Likväl bör man fästa

1) Herr B. brinner ju tillräckligt af sig sjelf. S.

2) Denna insinuation är fullkomligt sanningslös.

hr S:s uppmärksamhet på en liten, obetydlig omständighet, nemligen, att så väl institutets stadgar, som ock rikets nu församlade ständers gemensamma beslut, ålägga centralinstitutet att undervisa i pedagogisk och militär-gymnastik samt derjemte behandla sjuka. Dock bör hr S., hvad det senare vidkommer, lätt kunna upphäfva detta ständernas beslut, antingen nu genom eget eller andras kraftiga åtgörande. Vi få likväl i förbigående fråga dr S. om han, med något minne af medicinens historia, kan erinra sig hurusom dess terapeutiska, ännu efter en tid af 2000 år osäkra, lära uppstått? Har den icke förnämligast tillkommit derigenom, att forskare utom medicinska yrket, bättre utrustade än yrkesmännen, med doktorshatt och diplom, förskaffat henne dess förnämsta skatter? Och, för att taga ett oss närastående exempel, är det icke en sanning, att en simpel schlesisk bonde, följaktligen en man utan diplom, uttänkt en ny behandling för sjuka, som af tusentals läkare, hvaribland äfven universitetsläkare, numera omfattats, och hvilken nya behandling, nemligen den med *vatten*, på samma gång den bortsköljt åtskilligt af den gamla medikamentslärans fördomar, dess stora doser och många blandningar, äfven visat medikamentläkaren, det hans konst i flera sjukdomsfall får småningom vika undan för den enkla vattenkuren. Skulle detta icke äfven kunna sägas om Lings gymnastiska be-

handling, att densamma i åtskilliga sjukdomsförhållanden trängt till sidan medikamentmedicinen, ändock Ling icke bar doktorshatt, men väl innehade den sällsynta egenskapen att vara snille.

Hvarhelst man än i dr Säterbergs vrede-skrift fäster ögat, visar sig samma genomgående kromatiska grundtema, och om än tankarne i denna intrasslade väfnad förhålla sig som sammanblandningen i ett recept, finnes der dock onekligen ett fasthållet sträfvande, hvars elementer äro smädelse, illvilja, vrede och ett flödande af osanningar, alla i förtroget syskonlag parade med hvarandra. 1) Låtom oss derföre se huru förhållandet är med hr S:s påstående, att professorn vid gymnastiska centralinstitutet hållit till godo med *ett par* af hans gymnastiklärare, sedan han väl hunnit inöfva dem. Detta hans likaledes obetänkta yttrande kan i sanning sägas falla inom gränserna af det barocka, alldenstund hr S., på grund af sin inskränkta gymnastiska kunskap, öppet ådagalagd under hans långa elevtid vid centralinstitutet, icke någonsin kunnat sjelf bildas till lärare. Att han bildat *gymnastiklärare* är åtminstone för Sverge och för svenska gymnastiken en helt och hållet okänd sak. Deremot att en eller annan af hans biträden, cfter att ej af honom kunnat inhemta något, anmält sig vid centralinstitutet för att

1) Detta borde dock bevisas.

derstädes begagna den teoretiska och praktiska undervisningen, är en bland gymnastiklärare lika bekant sak som den, att ortopediska institutets gymnastik icke burit sig, såframt ej hr S. mot erbjudna goda vilkor och genom skickliga underhandlingar gång efter annan från centralinstitutet erhållit lärare, hvaribland kunna uppräknas hrr Pålman, Brouhn, Ulrich, Zanders, Lundberg, Hartelius, von Rosen, Bergholtz¹⁾ m. fl., hvilkas dubbla åliggande varit att så väl vid Säterbergiska sjukgymnastiken tjenstgöra, som ock att inom gymnastikens område undervisa hr S.

Läsaren torde nu fråga: Slutar icke någon gång den långa kedja af osanningar och smädelser, som hr S. hopspinner?²⁾ Nej, de symbolisera cirkeln, de hafva intet slut och kunna derföre betecknas med orden: nesciunt occasum.

Derföre ännu några ord om det betecknande sätt, hvarpå hr S., i känslan af sin höga doktorsvärdighet, låter förstå, att ingen utan att innehafva hans värdighet kan få besöka ortopediska inrättningarne i Europa.

För att nu blott med ett enda exempel visa osanningen deraf, må det anföras, enär hr S. fäster så särdeles vikt vid sanitetsrådet Berends ortopediska inrättning i Berlin, att centralin-

1) Skall väl vara Betzholtz.

S.

2) Det tyckes likväl vara just hr B. som hopspinner smädelserna, så fort han hinner.

S.

stitutets förståndare, strax efter sin ankomst till Berlin, besöktes af d:r Berend och af honom inbjöds att bese hans ortopediska institut med begäran tillika att erhålla någon kännedom om svenska sjukgymnastiken. Så väl af öfvertygelse om det naturvidriga i sträckmetoden, som af motvilja för en person, hvilken utan kännedom om den Lingska gymnastiken motverkat dess spridande i Tyskland, blefvo flera af dessa inbjudningar afböjda. Ytterligare förnyade, gåfvo de likväl anledning till några besök på hans institut, hvarest för d:r Berend, hans assistent och medhjelparinnorna åtskilliga gymnastiska snedbehandlingsrörelser förevisades, och hvilka af d:r Berend antecknades samt af honom såsom viktiga erkändes. Det var ock vid ett af dessa besök som hr sanitetsrådet erbjöd sig att såsom skänk till centralinstitutet öfversända sina af sneda personer tagna gipsafgjutningar. Men då dessa afgjutningar äro att anse såsom mindre pålitliga och i allmänhet föga upplysande, afböjdes emottagandet af denna skänk. För att nu närmare bestyrka nämde besök och ortopedens S:s osanning, hänvisa vi honom till sanitetsrådet d:r Berends anförande i hans sjette årsberättelse, tryckt i Berlin 1853, första sidan*), öfvertygade likväl att hr S.

*) Die Heil-Gymnastik mit besonderer Rücksicht auf das schwedische Ling'sche System, Sechster Bericht über das gymnastisch-orthopädische Institut von

redan förut har sig bekant denna årsberättelse, fastän han låtsar derom ej veta något. Likaledes får nämnas, att sanitetsrådet d:r B. bemödat sig att vid sitt institut anställa härvarande gymnastikläraren Ling mot höga villkor, hvilka dock af Ling afslogos. Hr S. finner nu följaktligen att hans föregifvande äfven härutinnan är uppdiiktadt och falskt. 1)

D:r Berend, deri han yttrar: Zugleich fühle ich mich gedrungen, dem Direktor der Königl. gymnastischen Akademie zu Stockholm, Herrn Professor Branting, dem unstreitig vorzüglichsten Repräsentanten der Ling'schen Kinesitherapie, meinen aufrichtigen Dank zu sagen für die grosse und aufopfernde Freundlichkeit, mit welcher er der Ausführung der schwedischen Heilgymnastik in meiner Heilanstalt persönlichen Vorschub leistete. Nachdem ich schon seit dem Jahre 1847 diesem Gegenstande meine Aufmerksamkeit zugewendet., hat Herr Branting während seiner Anwesenheit hierselbst im Juni v. J. die besondere Güte gehabt mir und meinem gymnastischen Lehrpersonale die Lingsche Technik an einer Reihe der verschiedenartigsten Bewegungsformen zu zeigen und einzuüben, und ich habe diese Veranlassung benutzt, um bei der Untersuchung vieler ihm vorgestellter deformierter Kranken die Wirksamkeit der Heilgymnastik zu besprechen und in einem Ideen-Austausch den Werth der schwedischen Leistungen im Verhältniss zu den bisherigen Errungenschaften auf diesem Felde zu erörtern.

- 1) Hr B. gör sig här mycket besvär för att kunna lägga ett falskt påstående i min mun. I mitt svar (se pag. 19) har jag blott talat om *insändaren*, men ej direkt om herr B., emedan jag ännu då ej var

Hit kan ytterligare räknas den obekantskap inom den medicinska litteraturen, som d:r S. skenbarligen förräder i sin uppgift angående ortopederna Guerin och Bouvier, hvilka båda genom sina spännsängsbemödanden icke tillvunnit sig någon ära eller utmärkelse, men väl synnerligen den förstnämde, genom sina utom ortopediens område gjorda vetenskapliga iakttagelser, skapat sig ett namn, hvarföre han oek tillades det stora kirurgiska priset, ehuru icke såsom belöning för sträckturer. Hvad nu åter prof. dr Günther angår, så står det fast, att han såsom föreståndare för kirurgiska kliniken i Leipzig, efter tioårig erfarenhet, nedlade sitt i bästa flor varande ortopediska institut, under öppet förklarande, att alla hans bemödanden varit fruktlösa, och att på denna väg ingen bot står att finna, oakadt han åt sin metod icke försummat att tillvinna all möjlig fullkomlighet. 1)

Uti sådana genom osanningar²⁾ iråkade omständigheter begagnar hr S. som nödhjelp en i ett mystiskt dunkel insvept historia,³⁾ deri han låter en viss Hedda P. spela hufvudrolen, och hvilken person hr S. lär kunna till sin fullständigare beskrifning återfinna i dr Andréés fötjenstfulla arbete öfver apoteksväsendet i Sver-

fullt förvissad om att hr B. och insändaren voro samma person. S.

- 1) I stället för svar får jag hänvisa till: »*Ugeskrift for Læger*» 1839, n:r 13-14. S.
- 2) Nemligen af hr B. mig pådiktade. S.
- 3) Se bihanget i slutet.

ge. Syftet med denna af hr S. omständligt tillmålade historia, i hvilken han ifrigt bemödar sig att kasta skugga på centralinstitutets föreståndare, är af en sådan förnärmande och oädel natur, att hr S. ensamt för denna *injurie* förtjenade att ställas till ansvar inför laga domstol. Men ännu en uppgift till denna grupp af osanningar.

Sedan dr S. på grundad beräkning låter veta, det han gjort den viktiga upptäckten, att samverkan af gymnastik och ortopediska medel återställer patienter både fortare och i högre grad än hvad gymnastik ensamt förmår, drar han deraf den slutsats, att allmänheten, in-seende detta, företrädesvis vänder sig till gymnastiskt ortopediska institutet, hvarföre minskning i tilloppet vid centralinstitutet uppstått. Motbeviset kan likväl lätt med siffror framläggas, och för att ej vara vidlyftiga, må vi blott här anföra sammanräknade årliga antalet af de personer, som under senaste fem åren begagnat centralinstitutet:

	Sjuka.	Friska.	Summa.
1853 års personal uppgår till	150	678	828
1854 » » »	194	776	970
1855 » » »	194	719	913
1856 » » »	233	677	910
1857 » » »	262	718	980

Häraf ses, att sjuknummerna under senare fyra åren varit i tilltagande, och skulle detta antal uppgått till en vida högre siffra, såframt institutet, till följd af sin öfriga verksamhet, kunnat medhinna att behandla en större sjukpersonal. Alltså har gemenligen under vår- och hösttiden hela det antal patienter, som till sjukgymnastik sig anmält, icke kunnat till behandling emottagas.

Men ehuru ännu rika ämnen till en fullständigare framställning återstå, skall för denna gång icke något vidare upptagas. Blott några få drag af hr S:s inre anlete hafva derföre här framhållits. De svagt uppdragna konturerna torde likväl vara tillräckligt betecknande för att tryggt kunna öfverlemna den rikare färgläggningen, den mera fulländade skuggningen, till läsaren af dessa rader.

Stockholm den 16 Januari 1858

G. Branting.

Härpå svarade D:r Säterberg följande i Aftonbladet d. 5 Febr. (n:r 29).

Om professor Brantings försvar för angreppet mot Ortopediska institutet.

Sedan undertecknad i Aftonbladet bemötte de falska uppgifter om ortopedien, hvilka äro införda i Novemberhäftet af Ställningar och Förhållanden, har, som Aftonbladets läsare

väl veta, den anonyma smädeskriften fått sig en försvarare — och hvilken! — — Jag kan icke återkomma från min förvåning att finna såsom svarande i detta mål en person, hvars offentliga ställning — om icke hans själfkänsla — borde hafva städfjat hans lust att på ett *sådant* sätt söka sak med en af staten beskyddad stiftelse, och hvilken person borde besinna, att han själf står i tacksamhetsförbindelse hos rikets ständer för deras frikostighet mot honom och det institut vid hvilket han tjenstgör.

För hr B:s egen skull önskade jag verkligen, att jag sett miste, då jag fann hans namn under den af honom i Aftonbladet införda artikeln; ty det väcker alltid en vidrig känsla då en person, hos hvilken man förutsätter åtminstone hvad man kallar vanligt vett, framträder på ett sätt, som vittnar om en så fullkomlig frånvaro af all granlagenhet. Dessutom borde man kunna fordra af en man, som räknar sig till den vetenskapliga verlden, att, om han ej författar någonting annat, han åtminstone icke måtte författa skrifter af sådan förkastlig art som den nu ifrågavarande. Hr B:s svarsskrift mot mig känner läsaren redan, och kan af densamma se huru han gjort sig besvär såväl med att öfvertyga oss om hvar man säkrast bör söka källan till artikeln i Ställningar och Förhållanden, som och att låta allmänheten få göra en rätt noga

bekantskap med skaplynnnet hos den hjälten, som skall grusa ortopediska institutet.

Hyvad vill nu hr professor Branting med denna skrift? Vill han genom detta sitt stridsätt vinna anseende för oväld? Tror han sig vederlägga mig genom slingrande undflykter? Tror han sig genom nya osanna påståenden bäst kunna förmå läsaren att glömma de äldre, eller att förvilla allmänna omdömet genom uppenbara vrängningar? Det ser verkligen så ut. Men jag ämnar sannerligen icke låta honom ostörd hållas i detta förchafvande. Visserligen har jag från ett och annat håll hört yttras, att jag icke borde bevärdiga med ett svar den skrift, som röjer en sådan anda; men jag kan ej lyssna dertill, så länge angreppet icke blott gäller min person, utan äfven den sak, man söker undergräfvad. Till professor Branting sjelf kan jag dock icke nu mera ställa mit svar. En arm stackare, fastän höljd i trasor, som tilltalar mig anständigt på gatan, anser jag mig skyldig att svara; men om en man — vore han också af den bildade klassen — sänker sig under den linie, som af humaniteten är uppdragen mellan vettet och råheten och tilltalar mig på ett ohyfsadt sätt, så vänder jag mig ifrån honom. — Det lilla publikum, om hvars sympatier min motståndare genom arten af sitt anfall velat göra sig förvissad, missunnar jag honom icke. För den öfriga allmänheten skall jag icke uraktlåta att tydligt framhålla

alla dikter och förvrängningar uti hans sista skrift, ehuru mina trägna göromål nödga mig att för någon tid uppskjuta dermed. Hvar och en vet, att ju värre en härfva blifvit hoptrasslad, desto längre tid erfordras att reda densamma; och hvad trasset här beträffar, så tyckes hr Branting hafva nedlagt icke litet arbete derpå. Ett par spetsfundiga hufvuden till hjälp hafva väl ock gjort sitt till, kan jag finna af den advokatoriska skickligheten. Det förundrar mig dock, att dessa hedersmän icke lyckats öfvertyga hr Branting om huru han blottar sig och fullkomligt röjer sin nära släktskap med insändaren i Ställningar och Förhållanden just genom den passionerade hetta, hvarmed han bemöter mitt svar på det första angreppet. I denna sin hetta går han inom gränsen af förvirring, då han, angående historien om Hedda P., yttrar »att jag ensam för denna *injurie* (att nemligen hafva vågat tala om ett verkligt, redan af tidningarne offentliggjordt faktum, *likväl utan något påstående mot hr Branting eller någon annan*) borde ställas till ansvar inför laga domstol. Skulle någon här dragas för rätta, så vore det i sanning författaren till de mot mig gjorda och sedan med fullgiltiga betyg vederlagda beskyllningarne i Ställningar och Förhållanden.

Jag har härmed velat på förhand uttrycka min tanka om halten af professor Brantings försvar för angreppet emot ortopediska insti-

tutet, och får tillika förklara, att jag i ett kommande svar skall, så långt utrymmet medgifver, ådagalägga det grundfalska i hans sätt att försvara sin sak, och dessutom belysa åtskilligt, som med denna fråga står i sammanhang.

Det fullständigare svaret af D:r Säterberg infördes i fyra numror af Aftonbladet (den 3 och 17 April, samt den 8 och 11 Maj) och var af följande lydelse:

Om angreppet mot ortopediska institutet.

I en artikel af den 5 Febr. lofvade jag att vid tillfälle återkomma med ett fullständigare svar på prof. Brantings i Aftonbladet den 23, 29 och 30 Januari införda skrift emot mig och ortopediska institutet; och går jag nu att uppfylla mitt löfte. Läsaren torde erinra sig att denna skrift utgör ett försök till försvar för en i tidskriften Ställningar och Förhållanden (Novemberhäftet 1857) införd smådeskrift, tillkommen i afsigt att hos rikets ständer motarbete statsanslaget till nämde institut. Enligt hvad mig blifvit meddeladt, skall sistnämde skrift eller en dylik hafva varit ämnad att såsom broehyr särskilt tryckas och utdelas under riksdagen; men lärer dock detta företag hafva strandat emot svårigheten att finna någon, som ville åtaga sig att trycka smådeskriften. Huru härmed förhåller sig, torde *min motståndare* bättre känna i detaljer än jag. Emellertid kom det tillämnade angreppet, enligt den naiva bekännelsen i Ställnin-

gar och Förhållanden, »*post festum*», för att det skulle kunna på något vis befrämja det afsedda ändamålet — för den gången.

Sedan jag i Aftonbladet den 30 December sistl. år och den 5 samt 8 Januari detta år besvarat och med fullgiltiga bevis vederlagt de falska uppgifterna i nämde artikel, framträdde mot mig prof. Branting med den skrift, hvilken jag nu går att besvara. Mellan-komna hinder hafva fördröjt mitt svar längre än jag hade önskat; jag hoppas dock att Aftonbladets läsare ännu behålla i minnet hufvudsumman af hr Brantings skrift, hvilken för öfrigt är af den egendomliga art, att den icke lätt löper fara att fördunklas af vanliga tidningsartiklar. Utom en massa advokatur och slingringar, som stämpla densamma, erbjuder den åtskilliga andra ämnen till betraktelser, dem jag icke kan uraktlåta att något vidröra.

Jag får i första rummet fästa uppmärksamheten vid det betydelsefulla förhållandet, att det är professorn vid gymnastiska centralinstituet, hvilken här uppträder som svarande part och framställer sig såsom ett slags ombud för insändaren i Ställningar och Förhållanden, och detta under en passionerad uppbrusning, som öfvergår allt hvad man i den vägen på länge sett något motstycke till inom vår press.

Hvad kan väl egentliga grunden vara till detta skamliga anfall? torde någon fråga, som icke närmare känner till förhållandena. Jag vill

citera en fransk författare: ”*Afunden vet icke att dölja sig: den anklagar och dömer utan bevis; dess språk är uppfyllt af bitterhet, öfverdrift och orättvisor; den är blind, besinningslös och vild. Hans favoritvapen är förtalet, som endast drabbar bakifrån och i mörkret*”. Det förekommer mig, som det vore någon likhet emellan dessa drag och dem som framstå i min motståndares skrift. Denne sistnämde röjer dock dertill något annat, som hos honom är egendomligt, nemligen den besynnerliga lusten att ständigt skrika öfver förföljelse, ehuru ingen ringaste skymt till förföljelse mot honom finnes. Detta senare karaktersdrag igenfinner man ofta hos personer, som luta åt det svärmiska hållet, men som icke anse sig röna tillräcklig framgång för sina villfarelser.

Att den passion som här skildrats måtte vara en af driffjedrarne för hr B:s uppträdande emot mig, måste jag antaga (att det icke är sanningskärlek och vetenskapligt intresse, som på detta vis söker sig luft — det kan hvar och en se på sjelfva stridssättet). En liten smula sårad egenkärlek kommer väl också härtill. Dock tror jag icke att dessa tvenne bevekelsegrunder varit de enda orsakerna till angreppet. Här torde ligga ännu något annat under alltsammans; ch det är väl så godt, först som sist, att jag utan omsvep framhåller detta: *det är, nemligen, begäret att få hafva sjukgymnastiken (den ortopediska inbegripen) såsom ett monopol.* Att få vara ensam i sitt fack är för

somliga personer en nödvändig sak. (Jag vill icke nu tala om de pekuniära fördelarne.) Man är då outhärlig och ofelbar; man kan sköta spelet hur man behagar, och ingen står bredvid och tittar i korten; man kan då med en mystisk slöja skyla sina svaga sidor, och, oåtkomlig för den vetenskapliga kritiken, med hemlighetsfullhetens tjusning vinna beundran för ett lärdomsdjup, hvars botten aldrig blifvit pejlad. En sådan isolering blef för hr B. ett nödvändigt vilkor *ifrån den stund han tog farväl från "Gamle Lingen" och ledde in hans sjukgymnastik på homeopatiens i) och mystikens skumma stigar.*

Att undertecknad måste vara ett mål för prof. B:s förtrytelse, är ju naturligt; ty icke nog med att jag vågade som medikus beträda sjukgymnastikens fridlysta tempelgård, utan, hvad än värre var, jag vågade vara sjelfständig; och i stället att "*jurare in verba magistri*", företog jag mig orådet att säga: den och den

-
- 1) »De flera försök, som anstälts med friska personer, hafva, öfver hufvud taget, visat, att den retning, som en verkställd rörelse framkallar i ett organ, denna retningen, eller en nära lika, förnimbar i en sjuklig organism, häfves af samma rörelse, som hos den friska framkallade det patiska tillståndet. Redan förut har denna grundsats talats af den nyare medicinska skolan» (d. v. s. homeopaternas!) »hvilken derpå stödt hela sin lärobyggnad: den mekaniska eller gymnastiska medicinen lägger densamma till grund för rörelseverkningarnes pröfning» (gymnastiktal af professor Branting 1849)

åsigten kan jag icke gå in på; den homeopatiska grundsatsen "*lika botas med lika*" är ännu oförnuftigare för gymnastiken 1) än för den vanliga medikamentsbehandlingen o. s. v. Icke litet lärer väl förbittringen mot mig hafva ökats derigenom att någon inom Tysklands gymnastiska litteratur framhållit såsom en förtjenst denna min emancipation från en vilsekommen skola. Förtjensten är här sannerligen obetydlig; jag har ju icke gjort något annat, än hvad hvarje läkare skulle hafva gjort i mitt ställe: jag har förklarat mig emot åsigten att använda gymnastikrörelser, som frambringa samma symptom, som dem hvaraf patienten redan förut lider, t. ex. dessa förhållanden och lif vådliga halsådertryckningar och stuphängningar, för patienter, som lida af yrsel och hufvudvärk till följd af blodstigning åt hufvudet (hvilka, på sådant vis behandlade, kunna riskera ett slaganfall). Jag har förklarat mig emot de rörelser utan undantag, hvilka äro af den våldsamma natur att deras effekt skulle kunna hos vissa subjekter föranleda farliga följder; och jag har förklarat såsom högst angeläget, att hvarje sjukgymnastik, der föreståndaren icke eger medicinska kunskaper, måtte ställas under läkares tillsyn (såsom ock händelsen är t. ex. med sjukgymnastikanstalterna i Preussen och Bayern). För

1) Hvilket jag redan sett tillräckligt konstateradt genom fakta (bedröfliga nog, och dem jag skall draga fram, om man så önskar).

att befrämja denna nödvändiga sak, har jag sedan ett år tillbaka hållit föredrag öfver medikalgymnastik och ortopedi för de i hufvudstaden studerande läkarne, på det att de framdeles, hvar i sin stad, må kunna hafva ett vaksamt öga på den gymnastiska sjukvården, hvilken numera, sedan sjukgymnastiken börjat anlitas såsom ett hjälpmedel vid temligen invecklade sjukdomsformers behandling, icke utan vådor kan lemnas ensamt i händer på våra gymnaster, hur skicklige de för öfrigt må vara i *sin* sak. Att detta mitt företag väckt mycken förbittring hos mitt motparti, kan man se af den ofta omnämnda artikeln i Ställningar och Förhållanden.

Men vidare. Jag har vågat förkasta de Brantingska rörelserna för snedheter, och i stället anlita sådana, som enligt min öfvertygelse bättre öfverensstämman med dessa ofärdigheters bildningsorsaker och natur; jag har helt öppet förklarat att, vid svårare snedheter, ingen gymnastikmetod förmår ensam åstadkomma på långt när ett så godt resultat, som man kan vinna genom föreningen af gymnastik och mekaniska medel 1); jag har vågat på trycket utgifva en kritik öfver gymnastikens terminologi, med bifogande af ett utkast

1) Denna åsigt, som för öfrigt icke är ny, har man i några tyska skrifter efter mig citerat och framhållit emot den ensidiga gymnastiska skolan, som i ortopedien aldrig vill höra talas om något annat medel än gymnastik.

till ett fullständigare system för kroppsställningarnes benämning än det af hr B. antagna; jag har med afseende på vissa excentriciteter hos några gymnaster, såsom t. ex. den, att för patienter, som lida af yrsel, föreskrifva att *lukta på kallt vatten*, den att sätta bleksotspatienter på låg diet, eller den att vilja bestämma rörelseapplikationen efter de Reichenbachska idéerna om en hittills okänd kraft, som påstås genomgå universum, djur, människor, sol och måne, och är benämnd *Odkraften* — flera andra besynnerligheter att förtiga — jag har, säger jag, oförbehållsamt låtit förstå, att vill man förderfva den svenska sjukgymnastiken 1) och göra den ohjelpigt fallen inför all vetenskaplig bildning — då skall man handla så som man gjort, och, som det heter i en tysk journal: »störta den enkla sjukgymnastiken i en afgrund af förvirring». — Må detta tills vidare få vara nog såsom svar på hr B:s påstående, att jag varit nog artig att taga till godo af ett och annat nytt som han djerfts att, utan doktorshatt och diplom, på den medicinska kunskapsvägen framlägga. Om hr Branting kallar detta ett sträfvande af mig att »undergräfvat centralinstitutet», så begär han häruti, liksom i mycket annat, ett stort misstag; ty sjukgymnastiska centralinstitutet och några i hr B:s tid uppkomna förvillelser inom sjukgymnastiken äro tvenne mycket olika saker.

1) I Tyskland har densamma, just till följd af dylika svärmerier, redan börjat komma i misskredit.

Rätteligen borde han i stället anse dessa mina tillgöranden såsom tydliga bevis på en uppriktig afsigt att i min ringa mån söka rädda vår medikalgymnastik från en missriktning, som i hög grad måste skada dess framtid och dess annars välförtjenta anseende. Är det alldeles omöjligt för hr B. att fatta, det en menniska kan tänka olika med honom öfver gymnastikfrågan, och ändå icke vara en »kalomniator» (som han behagar kalla mig)? Jag hade åtminstone hoppats han något besinnat sig, innan han gjorde sin penna förtrolig med sitt lynne.

Visserligen skulle jag bra litet hafva känt mina motståndares sinnesart, om jag, under sådana förhållanden, hade kunnat inbilla mig att få blifva alldeles oantastad; men jag hade föreställt mig ett ädlare strids sätt. Paroxysmer af deras förbittring hafva nu tid efter annan uppenbarat sig, dels i Ställningar och Förhållanden, dels i Söndagsbladet (se, t. ex. den vaekra artikeln för den 9 Jan. 1853). Men jag har icke brytt mig om att besvara nämde anfall, emedan jag blott ansett dessa smärre volkaniska skakningar såsom förebud till en stundande storartad eruption. Denna har nu inträffat, och ansträngningarne hafva varit våldsamma. Sanning, samvetsgrannhet, sundt förnuft — allt måste vika för det åsyftade ändamålet. Genom att söka sätta i misskredit den behandlingsmetod, som vid mitt institut användes, har man säkrast

trott sig kunna vinna sitt mål, och detta bäst genom sanningslösa beskyllningar för misslyckade kurer — helst med dödlig utgång. (Se Ställningar och Förhållanden, Novemberhäftet.) Man har velat dugtigt uppskrämma allmänheten för gymnastiskt-ortopediska institutet; men emedan den kurmetod, som der begagnas icke egnar sig för det åsyftade ändamålet, har man funnit nödigt att *först pådiktat mig en förvänd metod — den så kallade »sträckmetoden», hvilken af mig aldrig en enda gång varit använd eller kan komma att användas.* Sedermera har det fallit sig mycket lämpligt, att emot mig citera hvad en främmande auktor (Bishop) anmärkt emot denna sträckmetod, med hvilken jag, som sagdt är, alls icke har något att skaffa. Är detta rätt handladt? Hvad skulle man väl säga, om en praktiserande läkare blefve falskeligen beskylld för att hafva åt sina patienter gifvit in lifsfarliga quantiteter blåsyra — då han icke alls gifvit dem annat än mandelmjök eller mandelmassa (man vet att blåsyra kan beredas af mandel); eller att hafva gifvit stora doser alkohol — då han icke gifvit annat än vin? Hos hvarje rättsint menniska skulle ju sådant väcka en billig förtrytelse. Ett dylikt handlingssätt har man nu användt emot mig, då man pådiktat mig en helsoskadlig kurmetod, som jag aldrig användt, och detta oakadt jag, icke en, men flera gånger i tidningarne under olika tider tillkännagifvit att jag använder en

helt annan metod, än den ifrågavarande. Sådant är nu arten af det stridssätt mina motståndare valt, och sådant framstår det ännu tydligare i de detaljer af hr B:s skrift, dem jag nu går att besvara.

Då man till dess elementer sönderdelar denna skrift, finner man dem lämpligast kunna uppställas under 3 rubriker:

A) Vrängningar af de betyg, genom hvilka jag lagt i dagen sanningslösheten af insändarens i Ställn. och Förhåll. påståenden om några ortopediska patienter.

B) Oredigt trassel och missledande uppgifter, i stället för svar på tal.

C) Utfall emot min person.

För att gå i ordning med frågorna, vill jag börja med punkten A, hvilken ock är den väsentligaste, såsom innebärande professor Brantings svar på min anklagelse för de vanärande beskyllningar, hvarmed man angripit mig i Ställningar och Förhållanden.

Jag har i min förra skrift i Aftonbladet, — som sig bör, framhållit insändarens försök att pådika mig trenne misslyckade kasus, *af hvilka två icke alls angå mig, eftersom de ifrågavarande patienterna aldrig för mig hafva funnits till*, och den 3:dje rör en patient, om hvilken det genom betyg af hennes egen fader är bestyrkt att resultatet af kuren blef *fullkomligt motsatt* emot hvad insändaren har påstått.

Efter min vederläggning af de gjorda på-

ståendena, tyckes det väl, som hade min motståndare bordt antingen i all tysthet låta hela saken lemnas åt glömskan, eller genom offentligt afbedjande söka ett slags försoning; men han valde en tredje utväg, neml. den att genom hårdragen advokatur söka, om möjligt, förringa kraften af de betygg. ^{genfört} hvilka jag vederlagt de falska beskyllningarne. De flesta som läst hr B:s svar, hafva väl icke kunnat missledas af hans advocerande, som öfverallt röjer hur han känner sig i trångmål; dock bör jag, till förekommande af den mindre uppmärksammes förvillande, icke lemna min angripare ostörd i sina kryphål.

Jag har genom läkarebetyg styrkt att den ena patienten (A. L.) afidit i nervfeber en lång tid (enligt hennes moders uppgift 10 år) sedan hon behandlades af professor Åkerman med ortopediska medel. Denna vederläggning är, som hvar och en finner, enkel och klar; men min kække motståndare tappar dock icke modet. Han upptäcker uti mitt svar ett uttryck, hvilket han finner kunna lämpa sig till en vrängning, och bakom detta skyndar han att förskansa sig. Jag har nemligen förklarar att patienten, enligt hennes moders egna ord, af den ortopediska behandlingen *befunnit sig väl*. Detta förmenar hr B. skola stå i strid med läkarebetyget, som säger att patienten ett år senare än hon behandlades af professor Åkerman, gymnastiserade hos hr Branting, »*men att hon fortfor att vara svag och lida*

af bleksot». Detta sista uttryck upplyser oss väl om att hr B:s gymnastik lika litet som professor Åkermans behandling förmådde att iståndsätta denna klena organism, som, enligt läkarebetyget, varit sjuklig, svag och missbildad från det 9:de året; men strider ingalunda mot uppgiften att patienten af den ortopediska behandlingen *befann sig väl*. För hvar och en, som icke vill vränga, framstår också denna mening ganska tydligt af sjelfva ordställningen i mitt svar. Kan man icke säga, och säger man icke ofta om patienter, hvilka till och med äro förklarade obotliga: det och det medlet användes och patienten befann sig af detsamma väl; utan att man dermed menat att patienten i allo blef till helsan återställd?

För bättre effekts skull — ty min motståndare förstår att på riktigt ställe anbringa effekter — har han vid citerandet af läkarebetyget, helt ogeneradt förändrat uttrycket: »patienten fortfor att vara svag» till »patienten fortfor att vara *sjuk* och svag» 1). Några rader längre ner har patientens tillstånd redan hunnit urarta till: »*i hög grad sjuklig*,

1) Sådanader ändringar synas höra till hr B:s små svagheter. Man torde crinra sig den bekanta förändringen af några uttryck i läkaresällskapets utlåtande om gymnastiken, hvilket för några år sedan gaf anledning till en tillrättavisning i tidningarne. (Se: »Om Gymnast. Centralinstitutet, af D», sid. 31.)

svag och sned». Men denna klimax var nödvändig, för att sedermera kunna få ha nöjet utropa: *»hennes svaga krafter förmådde icke bekämpa nervfebern*». Med all denna påhittighet, framstår dock hr professorn här såsom något enfaldig, ty han borde veta att starka människor kunna dö i nervfeber likaväl som svaga. Insinuationen att nervfebern skulle vara föranledd af ortopedien, är så barock, att den, som ville drifva ett dylikt påstående i en vetenskaplig afhandling, skulle utskrattas af hela den medicinska världen. Äfvenledes är det icke så litet enfaldigt — jag vill ej tala om elakheten — att söka försvara sig med påståenden, sådana som detta: *»säkerligen skulle dock den senare (nemligen den gymnastiska behandlingen) haiva medfört större fördel, så framt ej ortopediens efterverkningar efter all sannolikhet motarbetat gymnastikkuren.*» Märk, läsare, detta uttryck: *»Säkerligen skulle» etc. . . »efter all sannolikhet*». Hvilken styrka i bevisning! Hvilken öfvertygande slutledning! Jag frågar om sådant pladder kan af förståndiga människor betraktas såsom någonting annat än tomma ord. Och med dylikt vill hr B. försvara dikter, som gå på människors heder, samt tror sig kunna omkullslå en edsvuren läkares attest och en öppen förklaring af patientens egen moder. Du naiva oförsynthet, som tror att den allmänhet, inför hvilken du afslöjar dig, ingenting annat är än en skara barn, som ännu

ej lärt sig tänka för sig sjelf! Hvad hindrar för resten mig att svara hr B. i samma stil: *säkerligen* skulle den ofärdiga patienten ej hafva *kunnat* infinna sig på gymnastiken hos hr B., så *framt* ej ortopedien just *efter all sannolikhet* motarbetat patientens tilltagande snedhet och satt en gräns för den.

Härmed tror jag mig hafva gjort begripligt för alla — utom tilläfventyrs för hr B. — att de invändningar han gjort, angående patienten A. L., måste förklaras *af noll och intet värde*; och hvilar ansvaret för den osannfärdiga och låga beskyllningen således fortfarande på den person, som tillverkat densamma.

Jag öfvergår nu till den andra patienten, mll E. N. från Gefle, hvilken enligt hennes egen faders intyg blef *botad från sin ryggrads-krökning och hemkom från ortop. institutet äfven i öfrigt fullkomligt frisk, hvilket lyckliga förhållande fortfor i flere år.*

Det i allo falska påståendet, att *ortopediska kuren förorsakat hos patienten en förminskad lifskraft och aftynande, samt att hon nu befinner sig i ett så försvagadt tillstånd, att hon ej förmår hålla sig upprätt och är betagen all arbetskraft,* vill hr B. försvara dels genom att rida på uttrycket i min sjukjournal: "att *patienten* reser hem fullkomligt frisk"; dels genom framkastande af invändningen att patienten efter fulländad kur fortfor att hemma begagna den ortopediska sängen. Genom det

nämnda ordet *patienten* har hr professorn tyckt sig finna ett godt tillfälle att ådagalägga sin förståndsskärpa, oeh han utropar med patos: "detta till begrepp så helt oeh hållet förvända uttryckssätt kan väl svårligen begagnas annat än af sjelfva tanklösheten etc." Det är väl derföre som hr *professorn sjelf* i några af sina gymnastiktal begagnat just detta s. k. "förvända uttryckssätt" om personer dem han utskrifvit såsom botade? (Se Aftonbladet för den 3 Apr. 1846 och den 11 Apr. 1849.) Jag skulle visserligen hafva kunnat undvika hr prof. snillrika anmärkning, om jag skrifvit t. ex. så här: *för detta patienten, numera icke patienten, reser hem* etc. men sannerligen jag tänkte på hr B:s vrängningar, då jag i likhet med vanliga bruket vid medieinsk journalföring nyttjade ordet *patient*, äfven vid patientens utskrifning

Då man tager sin tillflykt till dylika invändningar, visar man blott att man är i verklig förlägenhet. Men hr B. har prompt föresatt sig att mll E. N. skulle förblifva patient, ty annars hade han ju icke kunnat tillskrifva ortopedien något ondt; och till detta ändamåls vinnande bör man ej förakta äfven de lumpnaste medel.

Förnämsta beviset mot mig söker hr B. dock uti det falska påståendet, att patienten, efter hemkomsten från institutet, *i nära två års tid behöfde, af bristande kraft att hålla sig uppe, tillbringa större delen af dagen äfven-*

som natten i ortopedisk säng. För att kunna vidhålla detta, har det varit nödvändigt för hr B att förneka riktigheten af hr N:s (patientens egen faders) betyg; och han använder dertill en advokatur, som är så egen i sitt slag, att jag tviflar på att man någonsin sett en värre gallimathias uppdukas till försvar för en orättmätig sak. Läsaren må sjelf pröfva och afgöra om jag har orätt i detta påstående. För att nu på enklaste sätt bevisa det samma, vill jag ordagrant citera hr B:s invändningar, och rad efter rad med noter belysa dem. Han skrifver så här (se Aftonbl. d. 23 Jan.):

»Herr grossh. N:ns intyg innebär den oriktighet, att det icke egentligen håller sig vid den tidpunkt på hvilken 1) hans dotter H. N. jemte hennes nära släktingar, enligt uppgiften i Ställn. och Förh. 2), båda 3) med öfverens-

- 1) Hvad vill detta säga? Intyget bör väl hålla sig vid den tidpunkt, hvarom frågan är, nemligen tiden *under och straxt efter* patientens (m:ll E. N:s) behandling. Hvad hör det hit, på hvilken tidpunkt släktingarne skola hafva lemnat sina upplysningar?
- 2) Osanning. Det finnes i Ställningar och Förhållanden icke ett enda ord om att hans dotter H. N. jemte hennes nära släktingar båda med öfverensstämmande ord lemnat några uppgifter!
- 3) Ett besynnerligt skriftsätt, att begagna ordet *båda*, då här omöjligen kan menas mindre än 3 personer. »Mll H. N. jemte hennes nära släktingar» kunna gerna få anses utgöra ett helt dussin, om hr B. så behagar, ty detta strider ej mot sundt förnuft; men hur han kan få dem att vara blott 2 personer, det lär ingen annan än hr professorn sjelf begripa.

stämmande ord lemnade sina uppgifter om mll E. N:s helsotillstånd. Att hon nu, ett år efter denna uppgift 4) och nio år efter ortopediska behandlingen, är till helsan förbättrad 5), säger derföre alldeles icke i hvilket tillstånd hennes lifskrafter tillförene och strax efter den ifrågasatta tiden varit 6). Låtom oss närmare

-
- 4) Hvad är detta? Den *förmenta uppgiften* i Ställn. och Förh. skulle naturligtvis tillhöra Novemberhäftet för sistlidet år, och hr grossh. N:s intyg utfärdades den 22 Dec. 1857. Nu frågar jag, kan man kalla en månad ett år?
- 5) Här är trasslet verkligen fulländadt! Hvad innehåller hr N:s betyg? Jo, att *hans dotter blef botad från sin snedhet och hemkom från ortopediska institutet äfven i öfrigt fullkomligt frisk, hvilket lyckliga förhållande fortfor i flera år. »Väl har hennes helsotillstånd på senare tiden icke varit tillfredsställande»* — tillägger han och visar genom ett bifogadt läkarebetyg, att dessa sjukdomskrämpor ingalunda kunna anses förorsakade af den ortopediska behandling, hvilken hon för cirka 9 år sedan varit underkastad». (Se mitt förra svar i Aftonbladet den 30 Dec. 1857.) Härpå invänder hr B.: *»att hon nu är till helsan förbättrad, säger derföre alldeles icke»* etc. Hvarifrån har han fått den idén, att hon nu är till helsan förbättrad — då hr N. upplyser om, att det är just på senare tiden som hennes helsotillstånd icke varit tillfredsställande? Kan man väl tänka sig ett värre virrvarr!
- 6) Grosshandl. N. säger ju i sitt betyg, att hon *»hemkom från ortopediska institutet fullkomligt frisk, hvilket lyckliga förhållande fortfor i flera år.»* Hvem finner icke att detta helt och hållet har afseende på den ifrågasatta tiden? Hr B. vet ju synbarligen

skärskåda grossh. N:s intyg och jemföra det-
 samma med d:r S:s föregifna anteckningar 7).
 Grossh. N. säger, »att hans dotter E., som
 cirka 8 månader vårdades på ortopediska in-
 stitutet i Stockholm, icke allenast icke af be-
 handlingen derstädes hade någon menlig in-
 flytelse, utan ock att hon vunnit det genom
 densamma afsedda ändamålet, samt hemkom
 derifrån äfven i öfrigt fullkomligt frisk, hvil-
 ket lyckliga förhållande fortfor i flera år». Men vi hemställa, huruvida det ej äfven är en bekräftad sannings 8) att mll E. N. oförtöfvadt efter hemkomsten från ortopediska institutet, under loppet af nära tvenne år, af bristande kraft att hålla sig uppe, dagligen måste be-
 gagna ortopediska sängen? Skulle nu detta icke förklaras såsom blott och bart »*tillhörande diktens område*», då är grossh. N:s intyg icke fullkomligt sanningsenligt 9), enär deri upp-

icke hvad han säger, då han gör sådana invändningar.

- 7) *Låtom oss jemföra*, säger hr B. — och så blifver det icke alls någon jemförelse af. Skönt bevisningssätt!
- 8) Hvar och af hvem är den bekräftad? Ingenstädes och af ingen! Genom ett ytterligare betyg från patientens fader skall jag längre ned lemna bekräftelse på att det tvärtom är en *osanning*, men ingalunda »en bekräftad sanning».
- 9) Men som nu hr grossh. N:s skrifvelse (se längre ned) visar att det tillhör »*blott och bart diktens område*», så är det just hr Brantings uppgift, som icke är sanningsenlig.

gifves, att pat. hemkom »fullkomligt frisk». Att mll E. N., såsom fullkomligt frisk, skulle behöfva tillbringa större delen af dagen, äfvensom natten, i nära två års tid i ortopedisk säng, synes nog kraftigt motsäga grossh. N:s uppgift 10). Man läser nemligen i en insändaren meddelad skrifvelse följande intyg:»

»Att min brorsdotter Edla N., efter sin ortopediska behandling i Stockholm, begagnade hemma hos sig i Gefle, under loppet af en längre tid, esomoftast på dagen, äfvensom under natten, spännsäng, intygas på begäran. Stockholm den 6 Jan. 1856 11).

M. C. B.»

Jag har nu genomgått den del af hr B:s skrift, hvarmed han sökt omkullslå hr N:s betyg, och läsaren må sjelf göra slutreflexionen. Det intyg, som hr B. har bifogat från fru M. C. B., kan jag dock icke förbigå utan

10) Att mll E. N. behöfde tillbringa större delen af dagen, äfvensom natten i nära två års tid i ortopedisk säng har aldrig af någon blifvit uppgifvet och är således ett påhitt af hr Branting sjelf. Men detta, menar han, *skall dock nog kraftigt kunna motsäga grossh. N:s uppgift*. Således vill hr B. ställa sitt uppdiktade påstående såsom bevis emot fadrens betyg om dotterns helsotillstånd!

11) Hvarföre har hr professorn icke satt ut *rätta* årtalet? Fru M. C. B. har sjelf sagt mig att det var den *sistlidne* Januari, som hr prof. förmådde henne att skrifva betyget. Fruktade hr prof. att detta yngre datum skulle gifva betyget något utseende af att vara *för tillfället* bestäldt?

några särskilda belysningar. Hr professors svaghet att vanställa ett utlåtande igenfinna vi äfven här; ty i det citerade intyget (som likväl icke är något riktigt intyg, hvilket jag längre ned skall visa) kan läsaren med egna ögon se att det ej på något sätt finnes uppgifvet eller ens antydt, att sängen begagnades *i nära två års tid*, ej heller att den begagnades *af bristande kraft att hålla sig uppe*, i hvilka begge rent diktade omständigheter hr B. likväl söker styrkan i det slag som han nu riktar mot mig. Man kan sannerligen häpna öfver ett dylikt handlingssätt, att så, inför allmänhetens egna ögon, utan några skrupler blotta sin brist på sanningskärlek. Jag får tillstå att det fordras ett ovanligt mod till sådant — men ett mod som väcker ömkan.

Tillkomsten af ifrågavarande attest är i och för sig sjelf en märkvärdighet i den intrig, som här spelas; och jag anser mig böra upplysa om huru dermed förhåller sig, på det att en hvar må ytterligare lära känna arten af de medel man valt för att knäcka vår ortopedi. Sedan jag genom de i Aftonbladet meddelade intygen från patientens fader och hennes läkare vederlagt insändaren i Ställningar och Förhållanden, infann sig hr Branting en dag hos patientens släkting, fru M. C. B., med begäran att hon skulle under-teckna ett slags intyg, som gick ut på att bestyrka det af insändaren gjorda påståendet om ifrågavarande patient. Hon ville dock icke

gå in härpå, utan försäkrade hon tvärtom hr professorn, att patienten befunnit sig efter den ortopediska kuren frisk och rask och med så goda krafter som någonsin förut. Hr professorn läser dock icke velat lyssna hertil, utan visade sig missnöjd med hennes vägran. Då han slutligen fann att hon var obehaglig, föreslog han att ändra om attestens innehåll så, att hon icke skulle behöfva hesitera att sätta sitt namn under densamma. Han dikterade nu och hon skref den attest som sedan blef införd i Aftonbladet.

Detta är rätta förhållandet med tillkomsten af den attest, genom hvilken hr Branting vill omkullslå betyget från patientens egen far. Fru M. C. B. har sjelf berättat mig det, och en af mina bekanta kan dessutom intyga hurusom hon, strax efter sedan attesten var skriven, kom upp till honom och beklagade sig öfver sin oförsigtighet att låta öfvertala sig att lemna intyg öfver förhållanden, som hon ej närmare kände till. På min förfrågan, af hvad anledning hon lät ordet "*esomoftast*" inflyta i attesten, har hon förklarat mig sin ledsnad öfver att detta ord i hastigheten vid betygets nedskrifvande undgått hennes uppmärksamhet. I förlägenheten om hvad hon skulle göra, för att blifva fri ifrån hr professors enträgenhet, hade hon ej kunnat med tillräckligt lugn öfverväga hvarje ord som han i hast dikterade för henne. Hon har äfven sagt mig att hon för prof. B. förklarat

att hon icke kunde med visshet uppgifva något om *huru länge* eller *huru mycket* spännsängen begagnades; hvilken förklaring hr professorn, som man ser, har funnit för godt att göra liktydig med: *större delen af dagen, äfvensom natten i nära två års tid.* — Herr B. vann emellertid sitt mål: han erhöll några rader liknande ett slags intyg och undgick derigenom för tillfället obehaget att stå svarslös. Denna misslyckade intygs-operation gifver mig anledning fråga, hvarför icke hr B. hellre fann för godt att använda det der "*autentiska dokumentet*", hvarmed insändaren i Ställn. och Förh. säger sig "*kunna styrka de anförda fakta*" (angående de ortopediska patienterna), "*om tillförlitligheten af dem sättes i fråga*", än att på ett sådantder komprometterande sätt söka skapa till ett intyg, som säger ingenting. Naturligtvis begär allmänheten nu med rätta att få se det utlofvade "*dokumentet*", hvilket också säkrast skulle rädda insändaren ur hans mer än tvetydiga ställning; men medan vi vänta på det — och tilldess det kommer — tager jag mig friheten förklara, att uppgiften om detsammas tillvaro är *lika sannfärdig*, som alla de andra uppgifterna mot mig. Under det hr Branting går att leta rätt på "*dokumentet*", så vill jag publicera en ytterligare skrifvelse från fadren till den patient, hvarom här är fråga.

»På begäran af herr doktor Herman Säterberg får jag meddela följande upplysningar:

Min dotter E. begagnade efter återkomsten från ortopediska institutet 1849 spännsäng enligt doktor Säterbergs föreskrift, men alldeles icke i följd af någon svaghet, ty någon sådan kunde åtminstone hvarken hon sjelf eller hennes omgifning förmärka, utan till förekommande af att den kurerade snedheten möjligen skulle återkomma. Hon skulle begagna den utan spännlif, både för- och eftermiddagen (jag mins ej med visshet om 1 eller 2 timmar) samt om natten; men jag måste erkänna att denna föreskrift icke ordentligt följdes, utan ganska ofta försumrades. 1) Jag kan icke nu erinra mig bestämdt på dato huru länge spännsängen begagnades, men den af prof. Branting uppgifna tiden »nära 2 år» är tillskuren åtminstone dubbelt mot verkliga förhållandet.

Prof. Brantings uppgift att min dotter E. någonsin varit »så försvagad, att hon icke kunnat hålla sig upprätt», förklarar jag ytterligare vara sanningslös.

Orsaken att min äldre dotter H. i början af förslidet år vände sig till centralinstitutet, härledde sig deraf att hon då bodde på norr, och således hade närmare dit 2) samt att tillfrågad läkare förklarade det hennes dåvarande krämpor (någon bot för ryggradssnedhet afsågs då ej) lika lätt kunde skötas genom gymnastik på central- som ortopediska institutet. Här torde också vara på sin plats att omnämna, det denna min dotter redan 1841 för den af prof. Branting omnämde ryggradssnedheten behandlades vid centralinstitutet, och efter hemkomsten derifrån begagnade gymnastik en längre tid, enligt föreskrift. Huru denna kuren lyckades, derom hade prof. Branting tillfälle att sjelf öfvertyga sig förslidet år, då han förklarade samna snedhet numera icke kunna

1) Ett ytterligare bevis att det ej var för svaghet som hon begagnade ortopediska sängen. S.

2) Ortopediska institutet låg då vid Munkbron. S.

hjelpas. Det har dock aldrig fallit mig in att tillskrifva prof. B. resultatet af denna kur, då jag är öfvertygad att han gjort allt hvad som stod i hans förmåga. De underrättelser prof. B. erhållit af min dotter H., i anledning af sina förfrågningar om hennes systems helsotillstånd, har han alldeles orätt uppfattat, då han gifvit dem den tydning som hans skrift innehåller. Några flera upplysningar i detta ämne har jag ej att afgifva; men ehuru jag är förvissad att prof. Brantings skrifsätt och behandling af denna fråga redan blifvit efter förtjenst bedömde af allmänna opinionen, kan jag ej underlåta, förrän jag slutar, göra den anmärkning, att, innan prof. B. gjort min dotters helsotillstånd till föremål för offentlig diskussion, hade väl grannligheten fordrat, att han vändt sig till de personer med förfrågningar i ämnet, hvilka saken närmast rör, mig eller min dotter; en förfrågan så mycket behöfligare som prof. B. icke känner och mig veterligen aldrig sett den af mina döttrar om hvilken han mest skrifvit. Han skulle härigenom äfven besparat sig sjelf obehaget att för allmänheten framlägga en berättelse, i hvilken dikten till en så betydlig grad öfverväger sanningen, och derigenom framkalla mina vederläggande upplysningar. Gefle den 18 Februari 1858.»

Aug. N—n.

I sammanhang med hvad som yttras i detta intyg, får jag upplysa om att det hör till ordningen vid ortopediska institutet att låta patienterna vid utskrifningen hemföra med sig den ortopediska sängen, för att, på ett sätt som för hvar och en särskilt föreskrifves, fortsätta med dess begagnande under någon tid, på det att icke något återfall må befaras, t. ex. genom ett skadligt läge i en säng med hög hufvudgård, dunbädd o. s. v.; de få sig äfven

föreskrifvet att en eller två gånger om dagen begagna de ortopediska bandagerna, i sådana fall der anlaget för snedhet visat sig erfordra denna föreskrift, till recidivis förekommande. Orsaken härtill behöfver derföre *ingalunda* sökas i något svaghetstillstånd, hvilket ock prof. Branting borde kunna tänka sig, om han nemligen *wille* det.

Men nog härom; ty jag är förvissad att hvar och en finner detta så naturligt, att inga vidare upplysningar dervid äro af nöden.

Kasta vi nu en blick på hufvudinnehållet af hr N:s begge betyg, så komma vi till följande resultat:

I sitt 1:sta betyg har han förklarar: att *hans dotter vunnit det genom ortopediska behandlingen afsedda ändamålet* (som var att hon skulle blifva återstæld från sin snedhet) *samt att hon hemkom från ortopediska institutet äfven i öfrigt fullkomligt frisk, hvilket lyckliga förhållande fortfor i flere år; i sitt andra betyg har han nu förklarar: att det alldeles icke var i följd af någon svaghet, som hon hemma fortsatte att någon tid nyttja spännsängen, utan till förekommande af att den kurerade snedheten möjligen skulle återkomma.*

Skall således nu hr B. finna sig af allt detta vederlagd? Nej, han skall troligtvis i ett kommande svar hitta på nya undflykter 1) och

1) Så skall han kanske fästa sig vid detta uttryck i betyget: *någon svaghet kunde åtminstone hvarken hon sjelf eller hennes omgifning förmärka.* Pass på om inte

kanske genom att öfverhopa mig med nya tillmälen och beskyllningar söka, liksom hittills, vända uppmärksamheten ifrån hufvudpunkterna i min föregående skrift, der jag redan visat att man velat genom osanna historier af den mest kränkande art kasta skugga på mig och det institut jag förestår.

Under nedskrifvandet af detta har kommit mig tillhanda en skrifvelse från fadren till den andra af de tvenne patienterna, som enligt insändaren i Ställn. och Förh. skall hafva satt till lifvet genom ortopedien, neml. mll E. Z. Nämde skrifvelse upplyser att historien om ifrågavarande patient är lika sanningslös, som alla de öfriga tillvitelserna mot ortopediska institutet. Läsaren må döma sjelf. Men innan jag inför ifrågavarande skrift, anser jag mig böra genom ett litet utdrag ur Ställn. och Förh. påminna om innehållet af insändarens påstående.

»Mll E. Z.» — skrifver insändaren — »begåfvad med en kraftig konstitution, med utmärkta själsförmögenheter och fullkomligt frisk under hela sin uppväxt, begagnade vid 18 års ålder, enligt sin läkares råd, ortopediska institutet i Stockholm mot en mindre betydande snedhet. Efter första månadens sträckliggning medtogos betydligt hennes krafter, flera underlifs-oordningar inställde sig, åtföljda af bröstqvaf, hvar-

hr B. nu svarar: till följd af ortopediska behandlingen måste svaghet ovilkorligen hafva uppstått; och om icke patienten förmärkte den, så visar just detta till hvilken förskräcklig grad ortopedien hade förstört hennes känslöförmåga.

till kom en mer och mer besvärad respiration förenad med hosta. Kuren fortsattes nio månader, under hvilken tid ingen förändring i snedheten visade sig. En våldsamt bröstkramp hade nu tillika inträdt jemte det att lungorna blefvo mera djupt angripne. Någon tid efter upphörandet med spännbehandlingen utsläcktes hennes lifskraft till följd af en vidt tärande lungsot. Sålunda från att hafva ständigt känt sig frisk och kraftig, erfor hon redan från spännbehandlingsens första början ett aftynande, som i sin snabba utveckling slutade hennes lidande med döden. Hennes tvenne systrar Hilda och Aurora, båda af en svag och sjuklig konstitution samt i mera betydlig grad sneda än deras bortgångna, ortopediskt behandlade syster, erhöillo hvardera, på tillstyrkan af numera framlidne lifm. Ahlberg, af nuvarande föreståndaren vid centralinstitutet uppsatser på gymnastikrörelser mot den snedhet och bleksot hvaraf de ledo. Deras bleksot häfdes inom kort och hos båda utplånades snedheten under den behandling de enligt föreskrift, utan biträde, sjelfva verkstälde. Allt sedermera har deras hälsa varit forfarande god och deras snedhet icke vidare inställt sig.»

Således, enligt insändarens uppgift: icke mer eller mindre än lifvets förlust, såsom resultat för den patienten, som begagnade prof. Åkermans ortopediska kur; men utplånande af de betydliga snedheterna och recidiv förbyggdt hos de tvenne systrarna, som behandlades enligt hr Brantings föreskrift. Det kan man kalla olikartade kurer! — Men se här nu fadrens skrifvelse, ett dokument som torde gifva oss en helt annan föreställning om saken.

»Som min uppmärksamhet helt nyligen blifvit fäst vid en uppgift i Ställningar och Förhållanden för November månad, deri man på ett alldeles orik-

tigt sätt framställt orsaken till min dotter Emilies död, så får jag meddela följande upplysningar.

Uppgiften, att min dotter begagnade ortopedien för en mindre betydande snedhet, är alldeles oriktig; ty hon var mycket sned, och den betydliga snedheten förorsakade svår höftvärk och ryggvärk. Det är icke enligt med sanna förhållandet att hennes krafter medtogos af kuren; tvärtom vann hon krafter genom densamma. Alla de uppräknade åkommorna som hon säges fått af behandlingen äro uppdiaktade; och uppgiften att hennes sjuklighet och död härledes från den ortopediska behandlingen är helt och hållet sanningslös. Den ifrågavarande behandlingen bekom henne tvärtom väl, och befriade henne från den svåra värken, som plågat henne ända till dess hon fick åtnjuta professor Åkermans ortopediska vård.

En tid efter slutad ortopedisk kur, ådrog hon sig en svår förkylning, och det var följderna af denna förkylning som lade henne i grafven, men visst icke den ortopediska kuren, af hvilken hon alltid befann sig väl.

Osann är äfven uppgiften att mina begge andra döttrar blifvit genom professor Brantings föreskrifna gymnastikrörelser botade från sin snedhet. De förblefvo, tyvärr, alltjemt lika sneda som förut. Det är för mig visserligen obehagligt att nödgas offentliggöra detta för herr professor Branting mindre tillfredsställande förhållande; men min tystlåtenhet skulle här vara en orättvisa mot den aktningsvärde läkaren, min dotters ömma vårdare, hvars minne man velat nedsvärta genom ett handlingssätt, som förtjenar den allvarsammaste tillrättavisning. Lidköping den 13 Februari 1858.

J. W. Z—n.

Jag afhåller mig ifrån alla de reflexioner, som äfven denna vederläggning måste framkalla; ty det är sannerligen vämjeligt att tänka på

de usla medel hvarmed min motståndare sökt befrämja sina låga planer.

Följer nu i ordningen att belysa det till afdelningen B.) hörande orediga trasslet, med alla *dess* missledande uppgifter.

En del af trasslet har jag visserligen redan vidrört, och kanske borde jag dermed låta vara nog; men hvad som ännu återstår, är likväl så karakteristiskt, att det vore skada att lemna det alldeles åt glömskan.

Hr Brantingyttrar bland annat följande: »Det är likaledes ett förvrängdt, falskt anförande, då d:r S. vill låta påskina att i uppgiften rörande fröken A. L. skulle förekomma, det hennes död föranledts af spännkuren, ty något sådant innehåller icke den lemnade uppgiften, men väl att hennes krafter voro medtagna, att hon såsom sjuklig och svag upphörde med ortopedien och derefter, sedan ett år förlupit, såsom fortfarande sned och ytterligt försvagad, anmäldes vid centralinstitutet för att använda gymnastik». Detta är ordagrant hr B:s yttrande. Låtom oss nu se efter hvad uppgiften i Ställn. och Förhåll. säger: *”Fröken A. L. använde någon tid ortopedisk spännsäng mot snedhet, blef under kurens fortgång mer och mer till helsan lidande, utan att derföre någon förändring i hennes snedhet föregick. Efter att hennes krafter mer och mer sjönko, och hon sålunda nödgades upphöra med spännsängen, slutade hon sin lefnad en kort tid derefter.”* Läsaren kan nu sjelf jemföra och

döma huruvida icke uttrycken i denna uppgift äro valda just på ett sätt, att hvar och en måste tro att patientens död varit föranledd af ortopedien. Detta syfte röjes äfven af följande ord, hvilka föregå uppgiften om de anförda 3:ne patienterna (Ställn. och Förh. sid. 27):

”Vi skulle ock här kunna anföra flerfaldiga exempel på de mångartade lidanden, som den ortopediska behandlingen så hos oss som i utlandet verkat, men till undvikande af vidlyftighet, skola vi nöja oss med att endast framlägga några få sådana fall, hvilka derjemte kunna tjena såsom bidrag till ortopediens utvecklingshistoria.”

Att jag tagit uppgiften om fröken A. L. i den enda mening man kan taga densamma, kallar nu hr B. *förvrängdt och falskt*. Märkom nu, att i samma andedrag som hr B. uttalar mot mig sin beskyllning för *falskhet och förvrängning*, så förvränger han sjelf den nämde uppgiften, i det han påstår att den innehåller följande: *att fröken A. L., sedan ett år förlupit, såsom fortfarande sned och ytterligt försvagad, anmäldes vid centralinstitutet för att använda gymnastik*. Kan väl någon menniska upptäcka att sådant med ett enda ord finnes omnämndt i den ifrågavarande uppgiften eller ens på något ställe i hela artikeln?

Men låtom oss gå vidare.

Som jag ofvan nämt, har hr B. pådiktat mig en förvänd kurmetod, den jag aldrig begagnat. För att ännu mer kunna tillskrifva den ortopediska metoden en på organismen försvagande

verkan, låtsar hr B. glömma att gymnastik ingår såsom ett hufvudmedel i densamma; detta kan man se på flera ställen i hans skrift. Så säger han, t. ex. på ett ställe: *"I betraktande af de här nu framställda kurativa verkningarne af ortopedien &c. tro vi, det hr S. icke mer med samma förvägenhet skall vilja påstå, att hans spännsängsmetod uthärdar jemförelse med en rätt ledd gymnastikkur"* 1). Och vidare: *"Önskar dock hr S. obesinnadt ställa sig under en pröfningskomité, förutsatt att jemte spännsängen ingen gymnastisk behandling användes; så vore detta i sanning, för att nu inrycka ett af hr S. ofta brukadt 2) ord, en för "menschligheten" lika gagnande som upplysande sak, emedan en sådan åtgärd fullständigt komme att afslöja ortopedien."* 3) Hr B. kan icke vara okunnig om att hela min or-

-
- 1) *"Jemförelsen"* kan läsaren bäst göra med ledning af de här ofvan intagna betygen, der resultatet af hr Brantings *"rätt ledda"* gymnastikkur ådagalägges.
 - 2) Blott på ett enda ställe brukadt, och detta på följande sätt: *"hvilken hög känsla, ädle insändare, att kunna på förhand veta sig blifva af menniskorna trodd på sin heder, då man uppträder för att hembära åt den lidande menschligheten ett så vackert offer!"* (neml. dikterna om ortopedien).
 - 3) Min utmaning till hr B. att vi måtte ställa våra metoder för ortopediska patienters behandling under en komités bepröfvande må hr B. icke söka slingra sig ifrån genom dylika fraser. Jag fordrar därför ännu en gång, i vetenskapens och sannin-gens intresse, att han svarar ett bestämdt ja eller

topediska metod för snedheter är en innerlig förening af gymnastik och mekaniska medel. Hvad vill han då med dylika yttranden annat än förvilla, i stället att upplysa. Okunnighet från hr B:s sida skulle här verkligen vara oförklarlig; ty gymnastik och stärkande regime hafva ända sedan min företrädares tid varit förenade med vår ortopedi, i likhet med bruket vid många utländska institut, och jag har flera gånger i tryck underrättat derom. Det kan af den personal som begagnat min sjukgymnastik intygas, att just mina ortopediska patienter vanligtvis äro de som tåla de starkaste rörelserna bland hela personaln. När man ser deras kraftiga gymnastik, och tänker på hr B:s tillvitelse mot den ortopediska kuren, som skulle den vara i hög grad försvagande, måste man finna dylika påståenden ganska besatta. Emellertid, röjande en fullkomlig okunnighet om den ortopediska metodens stärkande egenskap, skrifver hr B. sålunda:

»Vi hemställa vördsamt, om det icke förefinnes någon grundad anledning att förmoda, det en svag konstitution, sådan som mll E. N:s, skulle, efter nära tre års uthålligt 1) begagnande af spännsäng, åtta månader i Stockholm och nära

nej på min fråga om han vill gå in på den af mig honom erbjudna vetenskapliga striden. Jag, såsom angripen, har rättighet att fordra detta; och hr B., såsom angripande, är skyldig att gå in härpå.

1) Osanning; tvärtom med långa mellantider för hvarje dag. (Se fadrens betyg.)

tvenne år i Gefle 1), möjligen på ett eller annat sätt till helsan deraf lidit.»

Vidare skrifver hr B. följande, hvilket jag äfven för dess befängdhet måste citera:

»Vi skulle för sanningens bekräftande tillråda den tviflande att, åtminstone på försök, under endast halfva denna tiden lägga sig i spännsäng och nyttja spänngördel, för att sjelf sannfärdeligen utgrunda rätta verkan af denna kurmetod, hvarvid dock nödig försigtighet fordras för att icke inom allt för kort tid erfara något af dess mindre fördelaktiga ofelbara verkningar etc.»

Såsom svar på detta djupsinniga förslag, skulle jag kunna »tillråda» hr B. att först vara en smula sannfärdig i sina egna uppgifter, innan han utbjuder sig såsom rådgifvare åt allmänheten. Hade han varit detta, så hade han väl i första rummet, hellre än att proponera allmänheten att lägga sig i spännsäng, sökt att »sannfärdeligen» framställa den ortopediska kuren så som den här utöfvas, i stället för att, som han nu gjort, vanställa densamma.

Men låtom oss fortgå i vår granskning.

Icke nöjd med att blott göra det ortopediska institutets patienter till föremål för sitt skriftställereri, hemsöker hr B. ännu en annan qvinlig patient — en af hans egna — hvilken han påstår skall före anmälningen vid

1) Äfvenledes osanning. Enligt fadrens betyg är, som man ser, denna tid »tillskuren åtminstone dubbelt mot verkliga förhållandet.»

hans institut hafva till sin skada begagnat ett »ortopediskt lifstykke». Naturligtvis måste hvar och en som läser detta, tro att hon fått nämde lifstykke genom *min* försorg, eftersom det uttryckligen säges varit *ortopediskt*. Äfven i detta bemödande att kasta skugga på mig, igenkänner jag fullkomligt min ädle motståndare. Nu är likväl händelsen den, att jag aldrig föreskrifvit ifrågavarande patient något ortopediskt lifstykke.

Nöjer sig icke hr B. med detta svar, så kan jag när som helst meddela patientens egen faders skriftliga förklaring, hvilken finnes i mitt förvar. Men hr B. borde veta, att med förtroendet att vårda patienter följa äfven åtskilliga pligter, dem en gymnastikföreståndare ingalunda får åsidosätta, om han också icke är läkare. Grannlagenhet mot patienterna är en af dessa pligter. Om nu hr B. i detta, som i annat, sätter sig öfver hvad grannlagenheten fordrar, och icke drager i betänkande att onödigtvis göra sina qvinliga patienters underkläder till föremål för offentlig diskussion, så tycker jag för min del, att han åtminstone först borde göra sig bättre underrättad, innan han rusar åstad med dylika lösa uppgifter.

Vidare:

Man har i Ställn. och Förh. påstått, att *mina medarbetare väljas bland vaktmästare och korporaler*. Till svar härpå har jag redan förklarat min förundran öfver att hr B. he-

drar våra officerare vid armén med namnet korporaler. Hvad genmäler nu hr B.? Jo, i stället att söka på något vis gifva skäl för sitt påstående, företager han sig att uppräknat namnen på 8 personer af dem som äro eller hafva varit mina »medarbetare» — och, märk nu! ingen enda af dem är hvarken vaktmästare eller korporal, men 4 äro officerare i armén, en är medicine licentiat, och de öfriga 3:ne äro eller hafva varit föreståndare för egna gymnastikanstalter. I sanning ett besynnerligt sätt att bevisa en sak! Kommer hr B. en gång i framtiden att på ett lika grundligt sätt bevisa *sina på erfarenhet vunna fysiologiska och patologiska iakttagelser öfver de af honom uttänkta 2000 rörelseformlerna, som måhända voro af Ling anade, men likväl icke kända* 1), så får man skäl att prisa den gymnastiska vetenskapen lyeklig.

För att ytterligare kasta skugga på mig, yttrar hr B. att jag mot erbjudna goda vilkor och genom skickliga underhandlingar från centralinstitutet erhållit dessa lärare (liksom skulle jag hafva helt listigt beröfvat hr B. hans lärarepersonal).

Afven detta är helt och hållet sanningslöst.

Förhållandet är nemligen det, att *ingen enda af dessa herrar* — åtminstone så vidt jag

1) Se den öfvermåttan blygsamma skriften: »Anmärkingar med anledning af hr lektor Sondéns i högvärdiga prestandet väckta motion angående gymnastiska centralinstitutet».

vet — var hos hr B. anstald, då de hos mig engagerade sig. Några anmälde sig sjelfva, andra rekommenderades hos mig genom deras bekanta; men ingen enda lät mig förstå att han stod i någon tjenstgöringsförbindelse hos hr Branting. Huruvida tilläfventyrs en och annan af dessa herrar före sitt engagerande hos mig hade vid centralinstitutet genomgått den vanliga kursen i fäktning och friskgymnastik, brydde jag mig knappt om att efterfråga, emedan fäktning och friskgymnastik icke utöfvas vid mitt institut. Hvad sjukgymnastiken åter beträffar, så vet ju hela världen att de till densamma hörande rörelserna icke ingå bland undervisningsämnena vid centralinstitutet. Men äfven om så vore förhållandet, skulle jag dock ej hafva synnerligt gagn deraf — alldenstund i min sjukgymnastik användes en hel mängd rörelser, hvilka aldrig vid centralinstitutet — mig veterligen — nyttjats. Hr B. synes lägga mycken vikt på att man skall tro, det konsten att uttänka och inlära sjukgymnastikrörelser är helt och hållet fastvuxen vid centralinstitutet, samt är så outsägligt svår, att den icke kan fattas af andra än några få enkom dertill skapade undantagshufvuden. Ett sådant hufvud är då naturligtvis i första rummet hr B. sjelf och dernäst alla de personer, som gått igenom den vanliga kursen vid centralinstitutet, eller vissa andra som under kortare eller längre tid hafva uppehållit sig under institutets tak, (så-

ledes äfven de tyska resande, som under korta tider besökt institutet och sedermera i Tyskland upprättat instituter *für Schwedische Heilgymnastik*, hvilka af ett visst parti härstädes med berömmelse ofta omtalats). Det är blott undertecknad som icke får åtnjuta den stora äran att räknas med bland den lysande skaran af nämde undantagshufvuden, oaktadt min enligt hr B:s ord »*långa elevtid*». Ty naturligtvis kan icke en *läkarehjerna* (svensk nemligen) få anses duglig att fatta sådana märkvärdiga saker, som att hacka med pinnar under fotsulorna, att gifva korsbensbultningar med knytnäfven, att utföra perinæi-skakningar samt alla de der *2000 rörelserna*, som *måhända voro af Ling anade, men likväl icke kända*. Hade jag bara brytt mig om att låta examinera mig af hr B. i den för öfrigt vackra, fast *inom sjukvården*, icke annat jag kan förstå, *onödiga konsten att fäkta och göra kullerbyttor* — se då hade jag naturligtvis varit *mera värdig*.

Då hr B. gör sig besvär att räkna upp så många af ortopediska institutets lärare, hvilka påstås hafva genomgått kursen vid centralinstitutet, förundrar det mig att han icke också uppräknat alla mina qvinliga gymnastikbiträden, såsom de der äfven skola hafva genomgått kursen (i fäktning och voltige). Ty är en sådan kurs nödvändig för att kunna behandla sjuka *männer* med gymnastik, så lärer den väl vara ännu mycket nödvändigare för

att kunna behandla sjuka *qvinno*, hvilkas svaga system ofta fordrar den allra noggrannaste rörelseapplikation. Jag har dock funnit att dessa mina gymnastiklärarinnor kunnat blifva rätt skickliga att utföra rörelser på sjuka — *oaktadt de icke kunna fäkta.*

Konsten att gifva gymnastikrörelser är visserligen vacker; men *bland konster* får den ingalunda räknas till de svåraste. Det gymnastiska högmodet i denna fråga är verkligen både ömkligt och löjligt. För sjukgymnasten, som för läkaren, ligger den sanna svårigheten och konsten just uti att *begripa sjukdomarne och kunna lämpa behandlingen efter individualiteterna.* I jernförelse med denna konst, som är *svår för oss alla*, måste alltid den tekniska inöfningen af rörelser anses såsom underordnad. Jag säger derföre visst icke att den får ringaktas — men den intager ingalunda *förnämsta* platsen i den gymnastiska sjukvården.

Sedan hr B. förgäfvades bjudit till att nedsätta förtroendet för ortopedien, skulle han naturligtvis också hugga litet på min sjukgymnastik, som numera spelar en betydlig roll vid gymn. ortoped. institutet. Hr B. kommer dock för sent äfven med detta angrepp, sedan jag nu utan afbrott utöfvat sjukgymnastik i mer än 10 år. Men jag vill icke längre upptaga läsarens tålmod med att svara på alla dessa puerila saker i hr B:s skrift, utan går vidare.

För att kunna få hafva nöjet tillvita mig »obekantskap inom den medicinska litteraturen», motsäger hr B., *tvärtemot sanna förhållandet*, min uppgift att d:r Guérin i Paris för sina forskningar inom ortopediens område vann ett pris af 12,000 francs. Hr B. säger att Guérin vann detta pris för sina *utom ortopediens område gjorda vetenskapliga iakttagelser*. Jag skulle kunna låna hr B. en bok, som har följande titel: *Dr. Jules Guérin's und Dr. Bouvier's von der Pariser »Académie des sciences» mit dem grossen chirurgischen Preise gekrönten Werke über Orthopädie, in ihren Ergebnissen betrachtet von Gustaf Krauss. (Doct. der Medizin und Chir. etc.)* Berlin 1839.

Denne författare var just närvarande i Paris då priset vanns, och lärer väl han således kunna anses tillförlitligare än prof. Branting. För att icke hr B. må taga sin tillflykt till påståendet, att min uppgift om både bok och författare hörer till det der »flödandet af osanningar», som hr B. varit så god och hedrat mig med, så har jag inlemnadt doktor Krauss' bok att beses i hrr Samsons & Wal-lins bokhandel.

Min påminnelse om det på sin tid icke så litet uppseende väckande falsariet om Hedda P. synes hafva misshagat hr B. Jag kan dock icke hjälpa det. Jag har blott omnämnt ett sant faktum, af tidningarne redan förr offentliggjordt, och jag

har vid detta omnämmande icke gjort något påstående hvarken emot hr B. eller någon annan; men har dock ansett mig böra erinra om detsamma, såsom ett bevis på huru vackert ortopediska institutets motståndare hafva fört sina vapen. 1)

Min erinran att, oaktadt intrigerna mot vår ortopedi, allmänheten fortfar att mot snedheter *jöretträdesvis* anlita ortopediska institutet, har hr B. sökt besvara genom företeende af en femårstabell från centralinstitutet, der numerärn antyder ett *stigande* antal af patienter. Men denna tabell bevisar platt intet i frågan, emedan den omfattar både sneda och *icke* sneda patienter. Jag dristar mig dessutom att högeligen betvifla hela tabellens *pålitlighet*, och detta på följande grund: I Post- och Inr. Tidn. för den 5 Maj 1854 förekommer en uppgift i hr B:s publicerade årsredogörelse, så lydande: »Sammanräknade antalet af dem som förlidet år (1853) begagnat gymnastiska centralinstitutet, uppgår till 828 personer. Deribland hafva 15 såsom gymnastiklärare och instruktörer utexaminerats, 613 haft pedagogisk gymnastik och 200 mot olika kroniska sjukdomar erhållit medikalgymnastik.»

Märk nu: i nyssnämnde femårstabell åter har hr B. uppgifvit att 1853 års personal uppgår till: *sjuka 150, friska 678, summa: 828.*

Hvarföre har de sjukas nummer i denna tabell blifvit inknappad med 50? Hr B. gifver svaret sjelf, då han skrifver: »Häraf ses,

1) Se bihanget sid. 112.

att sjuknummern under de senare fyra åren varit i tilltagande.» Jo, jo, på det viset så...! Vi se äfven att de friskas nummer har blifvit tillökt med jemt de 50, som togos ifrån den ursprungliga sjuknummern 200, hvarigenom den blef 678, i stället för 628 (enligt Post- och Inr. Tidn.); detta naturligtvis för att totalsummorna ändå skulle gå ihop, hvilka på båda ställena äro 828.

Det skulle vara intressant att kunna kontrollera uppgiften för äfven de följande åren. I förlitande på en förklaring, som förekommer i den ofvannämnda mot hr lektor Sondén under sistlidne riksdag i hr B:s intresse sammanfattade skriften: *att neml. föreståndaren (för centralinstitutet) alltid vid institutets årliga examina framhållit och till ecklesiastikministern inlemnad en summarisk redogörelse öfver institutets verksamhet och fortgång*, har jag i ecklesiastikexpeditionen efterfrågat gymnastiska centralinstitutets redogörelser, men fått det svar att några sådana ingalunda der pläгат inlemnas. Härigenom fann jag då att ifrågavarande skrift, hvars syfte var att inverka på ständernas beslut, icke just heller var någonting att lita på.

Sålunda: öfverallt trassel och missledande uppgifter!

I sammanhang med detta kan jag icke undgå att omnämna ännu en annan anmärkningsvärd motsägelse i de få sifferuppgifter, som från nämnde institut hittills meddelats åt det

allmänna. I London utgafs år 1850 af hr *Aug. Georgii* en broschyr öfver svenska sjukgymnastiken 1). Bland andra saker innehåller broschyren en "tabellarisk öfversigt, rörande de patienter som vid *Gymn. centralinstitutet i Stockholm* behandlats från den 1 Juli 1848 till den 1 Juli 1849." Enligt denna tabell behandlades vid centralinstitutet under nämnde tid icke mindre än 693 patienter. Denna summa afviker dock på ett högst anmärkningsvärdt sätt ifrån de uppgifter från samma år, med hvilka prof. Branting i sina examenstal gått vår svenska allmänhet tillhanda. (Se Aftonbladet samt Post- och Inrik. Tidn.) Enligt dessa uppgifter behandlades, neml., vid institutet:

under år 1848	patienter 303,
under år 1849	patienter 309,
	<u>S:a 612.</u>

Då, som man här ser, summan af patienter för de begge åren 1848 och 1849 tillsammans icke uppgått till mer än 612, så har man svårt att begripa hur ett halfår af 1848 + ett halfår af 1849 skall kunna, såsom i hr *Georgiis* skrift, framvisa en summa som betydligt öfverstiger de tvenne hela årens. En del lärer väl aldrig kunna blifva så stor som det hela (eller, såsom här, större än det hela), icke ens om uppgiften blifver gjord för den stora staden London.

1) *Kinesipathy or the cure of diseases by specific active and passive movements.*

Hr B. är, som man af allt detta finner, icke heller lycklig i sifferuppgifter.

Med samma raskhet som hr B. öfverändakastar den ortopediska läkemethoden, slår han äfven i ett hugg halsen af den vetenskapliga medicinen, då han yttrar följande:

»Vi få likväl i förbigående fråga d:r S. om han, med något minne af medicinens historia, kan erinra sig hurusom dess terapeutiska, ännu efter en tid af 2000 år osäkra, lära uppstått? Har den icke förnämligast tillkommit derigenom, att forskare utom medicinska yrket, bättre utrustade än yrkesmännen med doktorshatt och diplom, förskaffat henne dess förnämsta skatter? Och, för att taga ett oss närastående exempel, är det icke en sanning, att en simpel schlesisk bonde, följaktligen en man utan diplom, uttänkt en ny behandling för sjuka, som af tusentals läkare, hvaribland äfven universitetsläkare, numera omfattats, och hvilken nya behandling, nemligen den med *vatten*, på samma gång den bortsköljt åtskilligt af den gamla medikamentslärans fördomar, dess stora doser och många blandningar, äfven visat medikamentläkaren, det hans konst i flera sjukdomsfall får småningom vika undan för den enkla vattenkuren. Skulle detta icke äfven kunna sägas om Lings gymnastiska behandling, att densamma i åtskilliga sjukdomsförhållanden trängt till sidan medikamentmedicinen, ändock Ling icke bar doktorshatt, men väl innehade den sällsynta egenskapen att vara snille.»

Hr B:s mening med dessa ord lärer väl icke kunna vara någon annan, än att söka bevisa att medicinsk bildning är alldeles onödig för dem som utöfva läkarekonsten.

Äfven i egenskap af reformator framstår således hr B. såsom ovanlig: han går icke

framåt, likt andra reformatorer — han reformerar baklänges. Han sätter autodidakten och natursonen (här representerad genom den schlesiske bonden) framför vetenskapsmannen, och såsom bevis emot den vetenskapliga läkarekonstens värde, anför han att medicinens terapeutiska lära tillkommit derigenom, att redan för tusental af år sedan »forskare utom medicinska yrket, bättre utrustade än yrkesmännen med doktorshatt och diplom, förskaffat henne dess förnämsta skatter.»

Hvad svar skall man väl gifva på dylikt? Hr B. bör kunna räkna på stort medhåll bland alla qvacksalvare.

Undvikande löjets område, dit hr Brantings åsigt egentligen hörer, får jag i korthet erinra om, att hufvudvilkoret för all vetenskap är ett framåtskridande, men ingalunda ett stillastående eller tillbakagående. Att vilja neka detta, vore detsamma som att vilja återflytta oss till urskogarne.

Liksom källan, hvilken framväller i dalen, är summan af en stor mängd vattenpartiklar, som småningom från olika håll slutit sig tillsammans i en rik ådra, så är ock den medicinska vetenskapen en förening af de flerfaldiga rön och undersökningar, som på naturforskningens väg under tidernas lopp blifvit gjorda. En Priessnitz, en Ling må äras för att de med ett vaekert tillskott hafva riktat läkekonsten; men öfver densammas fortgående utveckling hafva de föröfrigt

icke att bestämma; och deras skolor hafva icke något annat att göra, än att följa med bildningens stora ström — så framt de vilja lefva. Hvad särskilt Ling beträffar, så skall han i alla tider äras för sina förtjenster om gymnastiken i allmänhet, och förnämligast för den stora förtjensten att hafva ledt in medikalgymnastiken på den rätta vägen. Men att man äfven på en god väg kan köra i diket — det hafva hans efterföljare redan visat oss.

Jag har nu genomgått hufvudsakerna af hr B:s skrift. Återstår blott en afdelning (C.) utgörande de personliga angrepp, hvaraf nämnde skrift öfverflödar; men som dessa icke upplysa något i sak, så förtjena de icke heller att besvaras.

Och härmed avslutar jag — för alltid, om det tillåtes mig af min motståndare — en polemik, som säkerligen måste hafva gjort ett lika pinsamt intryck på läsaren, som på mig sjelf. Jag har i denna fråga vädjat till den allmänna *rättskänslan*, då jag kunnat och kanske *bordt* vädja till den allmänna *rättvisan*. Må nu allmänheten döma.

Herman Säterberg.

Med följande i Aftonbladet d. 15 Maj insända *anonyma* stump besvarades denna artikel:

”Gemmäle å ortopeden doktor Sætherbergs artikel i tidningen Aftonbladet, n:r 29 1).

På det förnyade angrepp, i hvilket doktor Sætherberg, till sinnet uppskakad, nedlägger så mycken personlig förnærmelse, utan att derföre i sak förebära något bevis mot det beriktigande, hvarmed hans artikel af professor Branting blifvit bemött, bör ej något annat gemmäle honom föreläggas än det fåordiga svar, som danske dramaturgen Holberg lemnade, då han på öppet torg tillknuffades utaf en man af de privilegierade klasserna, hvars falska uppgifter hans penna gisslat. Då angriparen mot honom utfor i låga ord och ropade: »Jag går ej undan för en sådan som ni!» steg Holberg åt sidan och svarade: »För er går jag gerna undan:» — Ett steg åt sidan för ortopeden d:r Sætherberg må gerna hr Branting taga; ty med Holbergs frimodiga lugn möter vanligen en sanningens målsman det privilegierade oförnuftets och fördomens uppblåste förfäktare.”

Ett sådant svar förtjenade icke något gemmäle. Hvilken har skrifvit det? Är det hr Branting, som nu finner beqvämast att draga sig undan bakom anonymiteten, eller en delta-
1) Den 5 Febr. S.

gande *tertius interveniens* som i nödens stund räcker honom ett halmstrå att stödja sig vid? Svaret, "hvars naiva oförsynthet" (för att tala med en landsortstidning) "man skulle finna komisk om det ej tillika förrådde att författaren i hög grad bitit hufvudet af skammen,"¹⁾ är verkligen karakteristiskt. Det har icke alls afseende på den handling som det egentligen borde besvara (nemligen Säterbergs senaste svar af den 3 och 17 April samt den 8 och 11 Maj, om hvilket den anonyme insändaren ställer sig alldeles okunnig), utan är i stället riktadt mot den af Säterberg i Aftonbladet n:r 29 införda förklaringen, att han framdeles skulle fullständigt besvara hr B:s skrift (hvilket sedermera ock skedde, som man här ofvan kan se).

Kasta vi nu en blick på frågan i dess helhet, så framstå följande hufvudsakliga fakta:

1:o) Man har i låg afsigt angripit den ortopediska läkarekonsten och, utan ringaste försök till vetenskaplig eller annan bevisning, beskyllt den att vara en förfelad kurmetod.

Ortopediska Institutets föreståndare har gen-drifvit beskyllningarne och företett våra medicinska auktoritetens vitsord om ortopediens värde och nödvändigheten af dess upprätthållande.

2:o) Man har på ett skamligt sätt sökt

1) Se Göteborgs Handels- och Sjöfarts-tidning den 25 Maj, artikeln: »God min i dåligt spel.»

rubba förtroendet för Ortopediska Institutet genom uppiktade historier om patienter, dem man påstått hafva blifvit skadade till deras helse, ja förlorat lifvet genom ortopedien.

Ortopediska Institutets föreståndare har genom ojäfaktiga bevis ådagalagt att alla dessa historier varit falska.

3:o) Föreståndaren för Gymnastiska Central-Institutet, professor G. Branting, har uppträdt till försvar för dessa angrepp, men har icke med något enda *bevis* eller *grundadt* påstående gittat ådagalägga befogenheten af de gjorda angreppen.

Sätherbergs uppmaning till Branting att förlägga frågan inom det vetenskapliga fältet, och att med afseende på deras olika metoder vid snedheters behandling hänskjuta frågan till en komités bepröfvande, har Branting blott besvarat med hån och lösa undflykter.

Måtte de som tilläfventyrs låtit inverka på sig genom de mångåriga fientliga bearbetningarne mot det Ortopediska Institutet, måtte de, fria från alla personliga inflytelser, gömna i godt minne hvad som här kommit i dagen; och kanhända skola de hädanefter icke så lätt kunna missledas af de öfvermodiga fantastaster, som tro sig i skydd af den Lingska sjukgymnastikens palladium kunna bryta stafven icke endast öfver ortopedien, utan öfver snart sagdt hela läkarekonsten.

BIHANG

Angående den ofvan omnämnda historien om Hedda P.

Med anledning af en skriftvexling emellan prof. Branting och dokt. Sätherberg i tidn. Aftonbladet för Maj månad 1849, lät en nära anförvandt till *Hedvig P.*, hr *N. Lutteman*, i Aftonbladet n:r 171 (den 25 Juli 1849) införa följande beriktigande:

»(Införes på begäran.)

Uti Aftonbladet N:o 112 för den 15 Maj finnes, i en af hr professor Branting införd artikel »till hr doktor Sätherberg», ibland andra citater i noten, en uppgift, med afseende på en af ortoped. institutets elever, *Hedvig P.*, att ingen förbättring i hennes sjukdom kunnat iakttagas. Insändaren här af, som uti den omnämnda eleven, *Hedvig P.*, hvilken åren 1838—40 var intagen vid ortopediska institutet, tror sig igenkänna en nära anförvandt (då hon jemte eleven »Carl H.» äro de enda från Gottland, som vid den tiden frekventerade institutet, kan ingen annan åsyftas med det uppgifna namnet), får härigenom, af nitälskan för sanningen och på den ifrågavarande för detta elevens vid ortopediska institutet enträgna uppmaning, upplysa, att den i noten citerade uppgiften icke är med sanna förhållandet öfverensstämmande. Ty ehuru väl ifrågavarande patient icke blifvit helt

och hållet återstald till »normalformen» (hvilket hr prof. Åkerman ej heller lärer hafva påstått i sin uppgift till läkaresällskapet), har dock snedheten i ryggraden genom den ortopediska kuren blifvit betydligt korrigerad, och är patientens helsotillstånd så förändradt, att hon, ifrån att vara behäftad med dagliga krämpor, sedermera fått räkna många hälsodagar. Nu gift och moder för ett friskt och välbildadt barn, gläder hon sig i dubbelt mått åt sin hälsoförbättring, för hvilken hon har att tacka ortopediska institutets förre föreständares ömma omvårdnad och ändamålsenliga kurmetod.

Fastän den i ofvannämnde citat gjorda uppgift ända hittills undgått vår uppmärksamhet, anse vi dock vår samvetspligt fordra, att, ehuru något sent, uppträda till sanningens försvar och lemna den ortopediska inrättningen det vitsord den har rätt att fordra. Wisby i Juli 1849.

N. Lutteman.»

Till icke liten förvåning fick man den 7 Aug. i Aftonbladet (n:o 182) läsa följande insända artikel, tillkommen för att betaga det af hr Lutteman publicerade vitsordet dess effekt:

»(Insändt.)

Uti n:o 171 finnes intaget ett betyg om mitt hälsotillstånd, undertecknad N. Lutteman och föranledt af striden mellan herrar Branting och Säterberg om ortopediska institutet. Ehuru högst ogerna jag för allmänheten uppträder, nödgas jag dock, för sanningens skull, anhålla om intagande af följande rättelser:

a) Den snedhet i skuldran, hvarför jag å ortopediska institutet intogs, är ännu i denna stund oförändradt densamma som då jag kom dit.

b) Att jag så väl före som efter intagandet räknat många hälsodagar är sanning, äfvensom att de nervösa krämpor, hvaraf jag förut besvärats, försvun-

nit sedan jag kommit i familjeförhållanden; men att detta kan vara en följd af de bandager jag brukat för skuldran, kan jag ej tro.

c) Att jag för öfrigt å institutet mådde bra samt bemöttes med välvilja och godhet, vill jag med tacksamhet intyga; ehuru jag måste beklaga att större delen af mitt arf uppoffrades, utan att ändamålet kunde vinnas.

d) Slutligen tror jag mig kunna försäkra att herr N. Lutteman blott på enträgen uppmaning låtit förstå sig att underteckna betyget på god tro, samt att det skett i den största välmening. Wisby den 1 Augusti 1849.

Hedda P —»

Den ovisshet, hvaruti allmänhetens omdöme till följd af detta motbetyg var bragdt, häfdes helt oväntadt genom en i Aftonbladet den 30 Augusti 1849 införd artikel, hvarur vi här vilja meddela det väsentligaste:

»EN MYSTIFIKATION.

För någon tid sedan, uti n:o 182 af Aftonbladet, infördes en insänd artikel, undertecknad *Hedda P.* och innehållande en reklamation mot ett i n:o 171 infördt betyg af N. Lutteman, hvilket åter var föranledt af skriftvexlingen mellan hr professor Branting och hr med. d:r Säterberg, angående ortopediska institutet. Till vår förundran hafva vi nu ifrån fru Hedda Lutteman, född Pettersson, emottagit en till redaktionen stäld skrift, jemte en annan ifrån hennes man, af hvilka det visar sig, att reklamationen i n:o 182 varit falsk och understucken, hvilket redaktionen omöjligt kunde ana. Redaktionen har med anledning häraf föranstaltat att manuskriptet till den understuckna artikeln skall komma fru Lutteman tillhanda, för att sätta henne i tillfälle att möjligen derigenom kunna få reda på den person, som kunnat hafva det oförklarliga intresset att missbruka hennes namn, och detta, såsom det vill synas,

utan annan bevekelsegrund än att åstadkomma en mindre fördelaktig opinion om ortopediska institutet. Emellertid meddelas här de senast insända skrifterna:

Till Redaktionen af Aftonbladet!

En artikel i Aftonbladet n:o 182 d. å., 2:dra sidan, 3:dje spalten, med signaturen »Hedda P.», tvingar mig att, »ehuru högst ogerna jag uppträder för allmänheten» (frivilligt har jag förut ej gjort det), nu verkligen göra det, med den förklaring, att samma artikel är mig ovetande tillkommen, rent diktad, och min födelsenamns-signatur falskeligen begagnad.

Jag kan så mycket tryggare och bestämdare försäkra allmänheten härom, som under den tid, hvilken är i fråga och då jag vistades vid ortopediska institutet, ingen annan med samma namn fanns derstädes intagen; och jag ej rimligen kunnat först anmoda en, som då var min målsman och i faders ställe, N. Lutteman, att afgifva den i Aftonbladet n:o 171 införda sanningsenliga berättelse om mitt helotillstånd efter min hemkomst från institutet, och några dagar derefter *sjelf* framträda med en vederläggning deraf och insinuation, det mitt arf blifvit ändamålslost förskingradt. Det ligger, efter min öfvertygelse, för mycken skandal i ett sådant handlingssätt, för att kunna ens begås eller tros. Såsom det hela är falskt, så är ock uppgiften om arfvets förskingring en oriktighet, och det har aldrig angått smädaren och kan icke intressera allmänheten, om jag ärft något eller intet, eller hur det blifvit användt.

Jag har lefvat och lefver med tacksam förbindelse till hr professor Åkerman, i öfvertygelse att jag hufvudsakligen har att tacka behandlingen vid ortopediska institutet för den lindring i mina plågor jag derefter njutit och njuter; detta hade man kunnat förutse mig få göra ostörd; men hvarken tvisten

emellan herrar B. och S., eller skandalen och osanningen skola taga denna öfvertygelse ifrån mig.

Hos redaktionen anhåller jag slutligen, att, såsom den lindrigaste tillrättavisning, den värde insändarens namn måtte varda i bladet uppgifvet, och förklarar sist detta vara det första och sista jag i denna affär yttrar. Glömska och förakt är hvad jag ovilkorligen egnar åt hvad vidare komma kan.

Wisby och Ljugarnshamn den 20 Aug. 1849.

Hedda Lutteman,
född Pettersson.

Att fru Hedda Lutteman, född Pettersson, icke allenast låtit författa och egenhändigt underskrifvit ofvanstående artikel, utan jemväl förut anmodat hr N. Lutteman att författa den i Aftonbladet n:o 171 af honom insända artikel, betyga på en gång närvarande

Wilhelm Åkerhjelm.
Tull-inspektor.

O. G. Claudelin.
Handlande.

Detta nu citerade torde vara tillräckligt för att bevisa att Säterberg ingalunda har i sin berättelse om denna tilldragelse (se sid 16) "omständligt tillmålet någon historia" (enl. Brantings påstående, sid. 58), utan tvärtom fullkomligt följt sanningen.



Sid. 60 sista raden står: som och; läs: som ock.
— 64, 8:de raden uppifrån står: hvar; läs: svar.



